

**KONFERENCEN
MELLEM REPRÆSENTANTERNE
FOR MEDLEMSSTATERNES
REGERINGER**

**Bruxelles, den 23. juli 2007 (11.09)
(OR. fr)**

CIG 3/07

NOTE

af: 23. juli 2007
fra: formandskabet for regeringskonferencen
til: regeringskonferencen (RK)

Vedr.: **RK 2007**
Udkast til erklæringer

**UDKAST TIL
ERKLÆRINGER**

NB:

Dette dokument er kun et arbejdsdokument, der skal gennemgås af regeringskonferencen. Kryds-referencerne i skarp parentes mellem artiklerne vil som sædvanlig blive rettet af jurist-lingvisterne i forbindelse med den endelige gennemgang af teksten før undertegnelsen af traktaten.

A. ERKLÆRINGER VEDRØRENDE TRAKTATERNES BESTEMMELSER

1. Erklæring ad artikel [I-9, stk. 2.] i traktaten om Den Europæiske Union

Konferencen er enig om, at Unionens tiltrædelse af den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder bør tilrettelægges på en sådan måde, at EU-rettens særlige karakteristika bevares. Konferencen noterer sig i den forbindelse, at der foregår en regelmæssig dialog mellem Den Europæiske Unions Domstol og Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol, en dialog, der vil kunne styrkes, når Unionen tiltræder denne konvention.

2. Erklæring ad artikel [I-22, I-27 og I-28] i traktaten om Den Europæiske Union

Ved valget af de personer, der skal beklæde posterne som formand for Det Europæiske Råd, formand for Kommissionen og EU-udenrigsminister, tages der passende hensyn til nødvendigheden af at respektere de geografiske og befolkningsmæssige forskelle i Unionen og dens medlemsstater.

3. Erklæring ad artikel [I-24, stk. 7.] i traktaten om Den Europæiske Union om Det Europæiske Råds afgørelse om udøvelsen af formandskabet for Rådet

Konferencen erklærer, at Det Europæiske Råd bør påbegynde forberedelsen af afgørelsen om fastsættelse af procedurerne for gennemførelse af afgørelsen om udøvelsen af formandskabet for Rådet, så snart traktaten om ændring af traktaten om Den Europæiske Union og traktaten om oprettelse af Det Europæiske Fællesskab er undertegnet, og at det bør godkendes inden seks måneder. Der er udarbejdet nedenstående udkast:

Udkast til Det Europæiske Råds afgørelse om udøvelsen af formandskabet for Rådet

Artikel 1

1. Formandskabet for Rådet, undtagen i sammensætningen for udenrigsanliggender, varetages af på forhånd sammensatte grupper på tre medlemsstater i en periode på 18 måneder. Disse grupper sammensættes ved ligelig rotation mellem medlemsstaterne under hensyn til deres forskellighed og den geografiske balance i Unionen.

2. Hvert medlem af gruppen varetager på skift i en periode på 6 måneder formandskabet for alle rådssammensætninger, undtagen udenrigsanliggender. De øvrige medlemmer af gruppen bistår formandskabet på alle dets ansvarsområder på grundlag af et fælles program. Medlemmerne af gruppen kan indbyrdes træffe afgørelse om alternative ordninger.

Artikel 2

Formandskabet for Komitéen af Faste Repræsentanter for Medlemsstaternes regeringer varetages af en repræsentant for den medlemsstat i gruppen, der varetager formandskabet for Rådet for Almindelige Anliggender.

Formandskabet for Den Udenrigs- og Sikkerhedspolitiske Komité varetages af en repræsentant for EU-udenrigsministeren.

Formandskabet for de organer, der forbereder arbejdet i de forskellige rådssammensætninger, undtagen udenrigsanliggender, påhviler den medlemsstat i gruppen, der varetager formandskabet for den pågældende rådssammensætning, medmindre der i henhold til artikel 4 træffes anden afgørelse.

Artikel 3

Rådet for Almindelige Anliggender sikrer sammenhæng og kontinuitet i de forskellige rådssammensætningsarbejde inden for rammerne af en flerårig planlægning i samarbejde med Kommissionen. De medlemsstater, der har formandskabet, træffer med bistand fra Generalsekretariatet for Rådet alle nødvendige foranstaltninger med henblik på tilrettelæggelsen og en hensigtsmæssig afvikling af Rådets arbejde.

Artikel 4

Det Europæiske Råd vedtager en afgørelse om fastsættelse af gennemførelsesforanstaltningerne til nærværende afgørelse.

4. Erklæring ad artikel [I-25] i traktaten om Den Europæiske Union

Konferencen erklærer, at afgørelsen om gennemførelsen af artikel [I-25] vil blive vedtaget af Rådet inden seks måneder efter undertegnelsen af traktaten om ændring af traktaten om Den Europæiske Union og træder i kraft på den dato, hvor nævnte traktat træder i kraft. Der er udarbejdet nedenstående udkast til afgørelse:

Udkast til Rådets afgørelse om gennemførelse af artikel [I-25] dels mellem den 1. november 2014 og den 31. marts 2017 og dels fra den 1. april 2017

RÅDET FOR DEN EUROPÆISKE UNION HAR –

ud fra følgende betragtninger:

- (1) Der bør vedtages bestemmelser, der giver mulighed for en smidig overgang fra systemet med beslutningstagning med kvalificeret flertal i Rådet — som defineret i artikel 2, stk. 3, i protokollen om overgangsbestemmelser, der fortsat skal finde anvendelse indtil den 31. oktober 2014 — til afstemningssystemet i artikel [I-25] i traktaten om Den Europæiske Union, der skal finde anvendelse fra den 1. november 2014, herunder i en overgangsperiode indtil den 31. marts 2017 specifikke bestemmelser som omhandlet i nævnte protokols artikel 2, stk. 2.

- (2) Der mindes om, at det er Rådets praksis at gøre alt for at styrke den demokratiske legitimitet af retsakter, der vedtages med kvalificeret flertal.
- (3) Det skønnes hensigtsmæssigt at opretholde denne afgørelse, så længe det er nødvendigt for at sikre en smidig overgang til det nye afstemningssystem, der er fastsat i traktaterne –

TRUFFET FØLGENDE AFGØRELSE:

Afdeling 1

Bestemmelser gældende mellem den 1. november 2014 og den 31. marts 2017

Artikel 1

Mellem den 1. november 2014 og den 31. marts 2017 gælder det, at hvis medlemmer af Rådet, der repræsenterer:

- a) mindst tre fjerdedele af den befolkningsandel eller
- b) mindst tre fjerdedele af det antal medlemsstater,

der kræves for at udgøre et blokerende mindretal ved anvendelse af artikel [I-25, stk. 1, første afsnit, eller stk. 2,] tilkendegiver, at de modsætter sig Rådets vedtagelse af en retsakt med kvalificeret flertal, drøfter Rådet spørgsmålet.

Artikel 2

Under disse drøftelser gør Rådet sit yderste for, inden for en rimelig tidsfrist og uden at dette berører obligatoriske tidsfrister, der er fastsat i EU-retten, at finde en tilfredsstillende løsning, der skal imødekomme ønsker fremsat af de medlemmer af Rådet, der er omhandlet i artikel 1.

Artikel 3

Med henblik herpå tager Rådets formand med bistand fra Kommissionen og under overholdelse af Rådets forretningsorden de nødvendige initiativer med henblik på at skabe et bredere grundlag for enighed i Rådet. Rådets medlemmer bistår formanden hermed.

Afdeling 2
Bestemmelser gældende fra den 1. april 2017

Artikel 4

Fra den 1. april 2017 gælder det, at hvis medlemmer af Rådet, der repræsenterer:

- c) mindst 55% af den befolkningsandel eller
- d) mindst 55% af det antal medlemsstater,

der kræves for at udgøre et blokerende mindretal ved anvendelse af artikel [I-25, stk. 1, første afsnit, eller stk. 2,] tilkendegiver, at de modsætter sig Rådets vedtagelse af en retsakt med kvalificeret flertal, drøfter Rådet spørgsmålet.

Artikel 5

Under disse drøftelser gør Rådet sit yderste for, inden for en rimelig tidsfrist og uden at dette berører obligatoriske tidsfrister, der er fastsat i EU-retten, at finde en tilfredsstillende løsning, der skal imødekomme ønsker fremsat af de medlemmer af Rådet, der er omhandlet i artikel 4.

Artikel 6

Med henblik herpå tager Rådets formand med bistand fra Kommissionen og under overholdelse af Rådets forretningsorden de nødvendige initiativer med henblik på at skabe et bredere grundlag for enighed i Rådet. Rådets medlemmer bistår formanden hermed.

Afdeling 3
Afgørelsens ikrafttræden

Artikel 7

Denne afgørelse får virkning den 1. november 2014.

5. Erklæring ad artikel [I-26] i traktaten om Den Europæiske Union

Konferencen mener, at Kommissionen, når den ikke længere omfatter statsborgere fra alle medlemsstater, bør være særlig opmærksom på nødvendigheden af at sikre fuld åbenhed i forbindelserne med alle medlemsstater. Kommissionen bør derfor have tætte kontakter med alle medlemsstater, uanset om de har en statsborger som medlem af Kommissionen, og den bør i den forbindelse være særlig opmærksom på nødvendigheden af at dele informationer med og konsultere alle medlemsstater.

Konferencen mener desuden, at Kommissionen bør træffe alle nødvendige foranstaltninger for at sikre, at der tages fuldt hensyn til de politiske, sociale og økonomiske realiteter i alle medlemsstater, herunder dem, der ikke har en statsborger som medlem af Kommissionen. Disse foranstaltninger bør bl.a. sikre, at der tages hensyn til disse medlemsstaters holdning ved indførelse af passende organisatoriske arrangementer.

6. Erklæring ad artikel [I-27] i traktaten om Den Europæiske Union

Efter konferencens opfattelse har Europa-Parlamentet og Det Europæiske Råd i overensstemmelse med traktaternes bestemmelser et fælles ansvar for, at den proces, der fører til valg af formanden for Europa-Kommissionen, forløber hensigtsmæssigt. Forud for afgørelsen i Det Europæiske Råd foretager repræsentanter for Europa-Parlamentet og Det Europæiske Råd derfor de nødvendige høringer inden for de rammer, der anses for mest velegnede. I overensstemmelse med artikel [I-27, stk. 1,] skal disse høringer vedrøre profilen for kandidaterne til posten som formand for Kommissionen under hensyntagen til valget til Europa-Parlamentet. De nærmere retningslinjer for disse høringer kan fastsættes i god tid efter fælles aftale mellem Europa-Parlamentet og Det Europæiske Råd.

7. Erklæring ad artikel [I-36] i traktaten om Unionens funktionsmåde

Konferencen tager til efterretning, at Kommissionen i overensstemmelse med sin faste praksis også fremover agter at søge bistand fra eksperter udnævnt af medlemsstaterne, når den udarbejder sine udkast til delegerede retsakter på området finansielle tjenesteydelser.

8. Erklæring ad artikel [I-43 og III-329] i traktaten om Unionens funktionsmåde

Med forbehold af de foranstaltninger, som Unionen vedtager for at opfylde sin solidaritetsforpligtelse over for en medlemsstat, der udsættes for et terrorangreb eller er offer for en naturkatastrofe eller en menneskeskabt katastrofe, er det ikke hensigten med nogen af bestemmelserne i artikel [I-43 og III-329] at anfægte andre medlemsstaters ret til at vælge de mest passende midler til at opfylde deres egen solidaritetsforpligtelse over for den pågældende medlemsstat.

9. Erklæring ad artikel [I-51] i traktaten om Unionens funktionsmåde

Konferencen erklærer, at når der på grundlag af artikel [I-51] skal vedtages regler om beskyttelse af personoplysninger, der kan have direkte indvirkning på den nationale sikkerhed, skal der tages behørigt hensyn til spørgsmålets særlige karakteristika. Den erindrer om, at den nugældende lovgivning (jf. navnlig direktiv 95/46/EF) indeholder specifikke undtagelser i denne henseende.

10. Erklæring ad artikel [I-57] i traktaten om Den Europæiske Union

Unionen tager hensyn til den særlige situation for de små lande, der har specifikke naboforbindelser med Unionen.

11. Erklæring om Europa-Parlamentets, Rådets og Kommissionens proklamation af chartret om grundlæggende rettigheder

Konferencen erklærer, at Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder vil blive højtideligt proklameret af Europa-Parlamentet, Rådet og Kommissionen på den dato, hvor traktaten om ændring af traktaten om Den Europæiske Union og traktaten om oprettelse af Det Europæiske Fællesskab undertegnes. Der er udarbejdet følgende tekst:

"Europa-Parlamentet, Rådet og Kommissionen proklamerer højtideligt følgende tekst som Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder:

DEN EUROPÆISKE UNIONS CHARTER OM GRUNDLÆGGENDE RETTIGHEDER

Præambel

De europæiske folk har med skabelsen af en stadig tættere sammenslutning besluttet at dele en fredelig fremtid, der bygger på fælles værdier.

Unionen, der er sig sin åndelige og etiske arv bevidst, bygger på de udelelige og universelle værdier: menneskets værdighed, frihed, lighed og solidaritet; den bygger på demokrati- og retsstatsprincippet. Den sætter mennesket i centrum for sit virke med indførelsen af unionsborgerskabet og skabelsen af et område med frihed, sikkerhed og retfærdighed.

Unionen bidrager til bevarelsen og udviklingen af disse fælles værdier under hensyn til de europæiske folks forskelligartede kulturer og traditioner samt til medlemsstaternes nationale identitet og organisering af deres offentlige myndigheder på nationalt, regionalt og lokalt plan; den søger at fremme en afbalanceret og bæredygtig udvikling og sikrer fri bevægelighed for personer, tjenesteydelser, varer og kapital samt etableringsfrihed.

Med henblik herpå er det nødvendigt at styrke beskyttelsen af de grundlæggende rettigheder på baggrund af samfundsudviklingen, de sociale fremskridt og den videnskabelige og teknologiske udvikling ved at gøre disse rettigheder mere synlige i et charter.

Dette charter bekræfter under hensyn til Unionens kompetencer og opgaver samt nærhedsprincippet de rettigheder, der bl.a. følger af medlemsstaternes fælles forfatningsmæssige traditioner og internationale forpligtelser, den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, de socialpagter, som Unionen og Europarådet har vedtaget, samt Den Europæiske Unions Domstols og Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols retspraksis. Chartret vil i den forbindelse blive fortolket af Unionens og medlemsstaternes domstole under behørig hensyntagen til de forklaringer, der blev udarbejdet under præsidiets for den forsamling, der udarbejdede chartret, og ajourført under Det Europæiske Konvents præsidiiums ansvar.

Disse rettigheder medfører ansvar og pligter såvel over for andre mennesker som over for det menneskelige fællesskab og de kommende generationer.

Unionen anerkender således nedennævnte rettigheder, friheder og principper.

AFSNIT I VÆRDIGHED

Artikel [II-61] Den menneskelige værdighed

Den menneskelige værdighed er ukrænkelig. Den skal respekteres og beskyttes.

Artikel [II-62] Ret til livet

1. Ethvert menneske har ret til livet.
2. Ingen må idømmes dødsstraf eller henrettes.

Artikel [II-63]
Ret til respekt for menneskets integritet

1. Enhver har ret til respekt for sin fysiske og mentale integritet.
2. I forbindelse med lægevidenskab og biologi skal især følgende respekteres:
 - a) frit og informeret samtykke fra den berørte person i overensstemmelse med lovens bestemmelser
 - b) forbud mod racehygiejnisk praksis, navnlig praksis, der har til formål at udvælge mennesker
 - c) forbud mod kommercialisering af menneskekroppen og dele heraf som sådan
 - d) forbud mod reproduktiv kloning af mennesker.

Artikel [II-64]
Forbud mod tortur og umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf

Ingen må underkastes tortur og ej heller umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf.

Artikel [II-65]
Forbud mod slaveri og tvangsarbejde

1. Ingen må holdes i slaveri eller trældom.
2. Ingen må pålægges at udføre tvangs- eller pligtarbejde.
3. Menneskehandel er forbudt.

AFSNIT II
FRIHEDER

Artikel [II-66]
Ret til frihed og sikkerhed

Enhver har ret til frihed og personlig sikkerhed.

Artikel [II-67]
Respekt for privatliv og familieliv

Enhver har ret til respekt for sit privatliv og familieliv, sit hjem og sin kommunikation.

Artikel [II-68]
Beskyttelse af personoplysninger

1. Enhver har ret til beskyttelse af personoplysninger, der vedrører ham/hende.
2. Disse oplysninger skal behandles rimeligt, til udtrykkeligt angivne formål og på grundlag af de berørte personers samtykke eller på et andet berettiget ved lov fastsat grundlag. Enhver har ret til adgang til indsamlede oplysninger, der vedrører ham/hende, og til berigtigelse heraf.
3. Overholdelsen af disse regler er underlagt en uafhængig myndigheds kontrol.

Artikel [II-69]
Ret til at indgå ægteskab og ret til at stifte familie

Retten til at indgå ægteskab og retten til at stifte familie sikres i overensstemmelse med de nationale love om udøvelsen af denne ret.

Artikel [II-70]
Ret til at tænke frit og til samvittigheds- og religionsfrihed

1. Enhver har ret til at tænke frit og til samvittigheds- og religionsfrihed. Denne ret omfatter frihed til at skifte religion eller tro samt frihed til enten alene eller sammen med andre, offentligt eller privat at udøve sin religion eller tro gennem gudstjeneste, undervisning, andagt og overholdelse af religiøse skikke.
2. Retten til militærnægtelse af samvittighedsgrunde anerkendes i overensstemmelse med de nationale love om udøvelsen af denne ret.

Artikel [II-71]
Ytrings- og informationsfrihed

1. Enhver har ret til ytringsfrihed. Denne ret omfatter meningsfrihed og frihed til at modtage eller meddele oplysninger eller tanker uden indblanding fra offentlig myndighed og uden hensyn til landegrænser.
2. Mediefrihed og mediernes pluralisme respekteres.

Artikel [II-72]
Forsamlings- og foreningsfrihed

1. Enhver har ret til frit at deltage i fredelige forsamlinger og til foreningsfrihed på alle niveauer, navnlig i forbindelse med politiske og faglige sammenslutninger og medborgersammenslutninger, hvilket indebærer, at enhver har ret til sammen med andre at oprette fagforeninger og at slutte sig hertil for at beskytte sine interesser.
2. Politiske partier på unionsplan bidrager til at udtrykke unionsborgernes politiske vilje.

Artikel [II-73]
Frihed for kunst og videnskab

Der er frihed for kunst og videnskabelig forskning. Den akademiske frihed respekteres.

Artikel [II-74]
Ret til uddannelse

1. Enhver har ret til uddannelse samt til adgang til erhvervsuddannelse og efter- og videreuddannelse.
2. Denne ret omfatter muligheden for gratis at følge den obligatoriske undervisning.
3. Friheden til at oprette uddannelsesinstitutioner under overholdelse af de demokratiske principper samt retten for forældre til at sikre sig, at deres børn undervises i overensstemmelse med deres egen religiøse, filosofiske og pædagogiske overbevisning, respekteres i henhold til de nationale love om udøvelsen af denne ret.

Artikel [II-75]
Erhvervsfrihed og ret til at arbejde

1. Enhver har ret til at arbejde og til at udøve et frit valgt eller accepteret erhverv.
2. Enhver unionsborger har frihed til at søge beskæftigelse, arbejde, etablere sig og levere tjenesteydelser i alle medlemsstaterne.
3. Tredjelandstatsborgere, der har tilladelse til at arbejde på medlemsstaternes område, har ret til samme arbejdsvilkår som unionsborgere.

Artikel [II-76]
Frihed til at oprette og drive egen virksomhed

Friheden til at oprette og drive egen virksomhed anerkendes i overensstemmelse med EU-retten og national lovgivning og praksis.

Artikel [II-77]
Ejendomsret

1. Enhver har ret til at besidde lovligt erhvervet ejendom, at anvende den, at træffe dispositioner hermed og at lade den gå i arv. Ingen må berøves sin ejendom, medmindre det skønnes nødvendigt i samfundets interesse, og det sker i de tilfælde og på de betingelser, der er fastsat ved lov, og mod rimelig og rettidig erstatning for tabet. Anvendelsen af ejendommen kan reguleres ved lov, i det omfang det er nødvendigt af hensyn til almenvellet.
2. Intellektuel ejendomsret er beskyttet.

Artikel [II-78]
Asylret

Asylretten sikres under iagttagelse af reglerne i Genève-konventionen af 28. juli 1951 og protokol­len af 31. januar 1967 om flygtnings retsstilling og i overensstemmelse med traktaterne.

Artikel [II-79]
Beskyttelse i tilfælde af udsendelse, udvisning og udlevering

1. Kollektiv udvisning er forbudt.
2. Ingen må udsendes, udvises eller udleveres til en stat, hvor der er en alvorlig risiko for at blive idømt dødsstraf eller udsat for tortur eller anden umenneskelig eller nedværdigende straf eller be­handling.

AFSNIT III
LIGESTILLING

Artikel [II-80]
Lighed for loven

Alle mennesker er lige for loven.

Artikel [II-81]
Ikke-forskelsbehandling

1. Enhver forskelsbehandling på grund af køn, race, farve, etnisk eller social oprindelse, genetiske anlæg, sprog, religion eller tro, politiske eller andre anskuelser, tilhørsforhold til et nationalt mindretal, formueforhold, fødsel, handicap, alder, seksuel orientering eller ethvert andet forhold er forbudt.
2. Inden for traktaternes anvendelsesområde og med forbehold af deres særlige bestemmelser er enhver forskelsbehandling på grund af nationalitet forbudt.

Artikel [II-82]
Kulturel, religiøs og sproglig mangfoldighed

Unionen respekterer den kulturelle, religiøse og sproglige mangfoldighed.

Artikel [II-83]
Ligestilling mellem kvinder og mænd

Der skal sikres ligestilling mellem kvinder og mænd på alle områder, herunder i forbindelse med beskæftigelse, arbejde og løn.

Princippet om ligestilling er ikke til hinder for opretholdelse eller vedtagelse af foranstaltninger, der giver det underrepræsenterede køn specifikke fordele.

Artikel [II-84]
Børns rettigheder

1. Børn har ret til den beskyttelse og omsorg, der er nødvendig for deres trivsel. De kan frit udtrykke deres synspunkter. Der tages hensyn hertil i forhold, der vedrører dem, i overensstemmelse med deres alder og modenhed.
2. I alle handlinger vedrørende børn, uanset om de udføres af offentlige myndigheder eller private institutioner, skal barnets tarv komme i første række.
3. Ethvert barn har ret til regelmæssigt at have personlig forbindelse og direkte kontakt med begge sine forældre, medmindre dette er i modstrid med dets interesser.

Artikel [II-85]
Ældres rettigheder

Unionen anerkender og respekterer ældres ret til et værdigt og uafhængigt liv og til at deltage i det sociale og kulturelle liv.

Artikel [II-86]
Integration af mennesker med handicap

Unionen anerkender og respekterer retten for mennesker med handicap til at nyde godt af foranstaltninger, der skal sikre deres autonomi, deres sociale og erhvervsmæssige integration og deres deltagelse i samfundslivet.

AFSNIT IV
SOLIDARITET

Artikel [II-87]
Ret til information og høring af arbejdstagerne i virksomheden

Arbejdstagerne eller deres repræsentanter skal på passende niveauer have sikkerhed for information og høring i god tid i de tilfælde og på de betingelser, der er fastsat i EU-lovgivningen og national lovgivning og praksis.

Artikel [II-88]
Forhandlingsret og ret til kollektive skridt

Arbejdstagere og arbejdsgivere eller deres respektive organisationer har i overensstemmelse med EU-lovgivningen og national lovgivning og praksis ret til at forhandle og indgå kollektive overenskomster på passende niveauer og i tilfælde af interessekonflikter ret til kollektive skridt, herunder strejke, for at forsvare deres interesser.

Artikel [II-89]
Ret til arbejdsformidling

Enhver har ret til at kunne gøre brug af en gratis arbejdsformidlingstjeneste.

Artikel [II-90]
Beskyttelse i tilfælde af ubegrundet opsigelse

Enhver arbejdstager har ret til beskyttelse mod ubegrundet opsigelse i overensstemmelse med EU-retten og national lovgivning og praksis.

Artikel [II-91]
Retfærdige og rimelige arbejdsforhold

1. Enhver arbejdstager har ret til sunde, sikre og værdige arbejdsforhold.
2. Enhver arbejdstager har ret til en begrænsning af den maksimale arbejdstid, til daglige og ugentlige hvileperioder samt til årlig ferie med løn.

Artikel [II-92]
Forbud mod børnearbejde og beskyttelse af unge på arbejdspladsen

Børnearbejde er forbudt. Minimumsalderen for adgang til at udføre erhvervsarbejde må ikke være lavere end den alder, hvor skolepligten ophører, dog med forbehold af regler, der er gunstigere for de unge, og af begrænsede undtagelser.

Unge, der udfører erhvervsarbejde, skal sikres arbejdsbetingelser, som er tilpasset deres alder, samt beskyttelse mod økonomisk udnyttelse og enhver form for arbejde, der kan skade deres sikkerhed, sundhed og fysiske, mentale, moralske eller sociale udvikling, eller som kan gå ud over deres skolegang.

Artikel [II-93]
Familieliv og arbejdsliv

1. Der drages omsorg for juridisk, økonomisk og social beskyttelse af familien.
2. For at kunne forene familieliv og arbejdsliv har enhver ret til at være beskyttet mod afskedigelse på grund af graviditet og barsel samt ret til betalt barselsorlov og til forældreorlov efter et barns fødsel eller ved adoption af et barn.

Artikel [II-94]
Social sikring og social bistand

1. Unionen anerkender og respekterer retten til adgang til sociale sikringsydelse og sociale tjenester, f.eks. i tilfælde af graviditet og barsel, sygdom, arbejdsulykker, plejebenhov eller alderdom samt i tilfælde af arbejdsløshed, efter de regler, der er fastsat ved EU-lovgivningen og medlemsstaternes lovgivning og praksis.
2. Enhver, der har bopæl og bevæger sig lovligt inden for Unionens område, har ret til sociale sikringsydelse og sociale fordele i overensstemmelse med EU-lovgivningen og medlemsstaternes lovgivning og praksis.
3. For at bekæmpe social udstødelse og fattigdom anerkender og respekterer Unionen retten til social bistand og boligstøtte, der skal sikre en værdig tilværelse for alle, der ikke har tilstrækkelige midler, efter de bestemmelser, der er fastsat ved EU-lovgivningen og medlemsstaternes lovgivning og praksis.

Artikel [II-95]
Sundhedsbeskyttelse

Enhver har ret til at få adgang til forebyggende sundhedsydelser og til at modtage lægehjælp på de betingelser, der er fastsat ved medlemsstaternes lovgivning og praksis. Der skal sikres et højt sundhedsbeskyttelsesniveau ved fastlæggelsen og gennemførelsen af alle Unionens politikker og aktiviteter.

Artikel [II-96]
Adgang til tjenesteydelser af almen økonomisk interesse

Unionen anerkender og respekterer adgangen til tjenesteydelser af almen økonomisk interesse, som fastsat i medlemsstaternes lovgivning og praksis, i overensstemmelse med traktaterne med det formål at fremme social og territorial samhørighed i Unionen.

Artikel [II-97]
Miljøbeskyttelse

Et højt miljøbeskyttelsesniveau og forbedring af miljøkvaliteten skal integreres i Unionens politikker og sikres i overensstemmelse med princippet om en bæredygtig udvikling.

Artikel [II-98]
Forbrugerbeskyttelse

Der sikres et højt forbrugerbeskyttelsesniveau i Unionens politikker.

AFSNIT V
BORGERRETTIGHEDER

Artikel [II-99]
Stemmeret og valgbarhed til Europa-Parlamentet

1. Enhver unionsborger har valgret og er valgbar ved valg til Europa-Parlamentet i den medlemsstat, hvor han eller hun har bopæl, på samme betingelser som statsborgere i denne stat.
2. Medlemmerne af Europa-Parlamentet vælges ved almindelige direkte, frie og hemmelige valg.

Artikel [II-100]
Stemmeret og valgbarhed til kommunale valg

Enhver unionsborger har valgret og er valgbar ved kommunale valg i den medlemsstat, hvor han eller hun har bopæl, på samme betingelser som statsborgere i denne stat.

Artikel [II-101]
Ret til god forvaltning

1. Enhver har ret til at få sin sag behandlet uvildigt, retfærdigt og inden for en rimelig frist af Unionens institutioner, organer, kontorer og agenturer.
2. Denne ret omfatter navnlig:
 - a) retten for enhver til at blive hørt, inden der træffes en individuel foranstaltning over for ham eller hende, som måtte berøre vedkommende negativt
 - b) retten for enhver til aktindsigt i de akter, der vedrører ham eller hende, under iagttagelse af legitime fortrolighedshensyn samt tavshedspligt og sagernes fortrolighed
 - c) pligt for forvaltningen til at begrunde sine beslutninger.
3. Enhver har ret til erstatning fra Unionen for skader forvoldt af institutionerne eller de ansatte under udøvelsen af deres hverv i overensstemmelse med de almindelige principper, der er fælles for medlemsstaternes retssystemer.
4. Enhver kan henvende sig til Unionens institutioner på et af traktaternes sprog og skal have svar på samme sprog.

Artikel [II-102]
Ret til aktindsigt

Enhver unionsborger samt enhver fysisk eller juridisk person med bopæl eller hjemsted i en medlemsstat har ret til aktindsigt i dokumenter, uanset medium, fra Unionens institutioner, organer, kontorer og agenturer.

Artikel [II-103]
Den Europæiske Ombudsmand

Enhver unionsborger samt enhver fysisk eller juridisk person med bopæl eller hjemsted i en medlemsstat har ret til at klage til Den Europæiske Ombudsmand over tilfælde af fejl og forsømmelser i forbindelse med handlinger foretaget af Unionens institutioner, organer, kontorer og agenturer med undtagelse af Den Europæiske Unions Domstol under udøvelsen af dens domstolsfunktioner.

Artikel [II-104]
Ret til at indgive andragender

Enhver unionsborger samt enhver fysisk eller juridisk person med bopæl eller hjemsted i en medlemsstat har ret til at indgive andragender til Europa-Parlamentet.

Artikel [II-105]
Fri bevægelighed og opholdsret

1. Enhver unionsborger har ret til at færdes og opholde sig frit på medlemsstaternes område.
2. Fri bevægelighed og opholdsret kan i overensstemmelse med traktaterne indrømmes tredjelandstatsborgere, der har lovligt ophold på en medlemsstats område.

Artikel [II-106]
Diplomatisk og konsulær beskyttelse

Enhver unionsborger nyder i tredjelande, hvor den medlemsstat, hvori den pågældende er statsborger, ikke er repræsenteret, enhver medlemsstats diplomatiske og konsulære myndigheders beskyttelse på samme vilkår som statsborgere i denne medlemsstat.

AFSNIT VI
RETFÆRDIGHED I RETSSYSTEMET

Artikel [II-107]
Adgang til effektive retsmidler og til en upartisk domstol

Enhver, hvis rettigheder og friheder som sikret af EU-retten er blevet krænket, skal have adgang til effektive retsmidler for en domstol under overholdelse af de betingelser, der er fastsat i denne artikel.

Enhver har ret til en retfærdig og offentlig rettergang inden en rimelig frist for en uafhængig og upartisk domstol, der forudgående er oprettet ved lov. Enhver skal have mulighed for at blive rådgivet, forsvaret og repræsenteret.

Der ydes retshjælp til dem, der ikke har tilstrækkelige midler, hvis en sådan hjælp er nødvendig for at sikre effektiv adgang til domstolsprøvelse.

Artikel [II-108]
Uskyldsformodning og forsvarets rettigheder

1. Enhver, der anklages for en lovovertrædelse, skal anses for uskyldig, indtil hans eller hendes skyld er bevist i overensstemmelse med loven.
2. Respekt for forsvarets rettigheder er sikret enhver, der er anklaget for en lovovertrædelse.

Artikel [II-109]

Legalitetsprincippet og princippet om proportionalitet mellem lovovertrædelse og straf

1. Ingen kan kendes skyldig i et strafbart forhold på grund af en handling eller undladelse, som ikke udgjorde en forbrydelse efter national ret eller international ret på det tidspunkt, da den blev begået. Der kan heller ikke pålægges en strengere straf end den, der var anvendelig på det tidspunkt, da lovovertrædelsen blev begået. Hvis der, efter at en lovovertrædelse er begået, i loven fastsættes en mildere straf, skal denne anvendes.
2. Denne artikel er ikke til hinder for, at en person domfældes og straffes for en handling eller undladelse, som på det tidspunkt, da den blev begået, var en forbrydelse ifølge de almindelige principper, der er anerkendt af alle nationer.
3. Straffens omfang skal stå i rimeligt forhold til overtrædelsen.

Artikel [II-110]

Ret til ikke at blive retsforfulgt eller straffet to gange for samme lovovertrædelse

Ingen skal i en straffesag på ny kunne stilles for en domstol eller dømmes for en lovovertrædelse, for hvilken han eller hun allerede er blevet endeligt frikendt eller domfældt i en af Unionens medlemsstater i overensstemmelse med lovgivningen.

AFSNIT VII

ALMINDELIGE BESTEMMELSER VEDRØRENDE FORTOLKNING
OG ANVENDELSE AF CHARTRET

Artikel [II-111]

Anvendelsesområde

1. Bestemmelserne i dette charter er rettet til Unionens institutioner, organer, kontorer og agenturer under iagttagelse af nærhedsprincippet samt til medlemsstaterne, dog kun når de gennemfører EU-retten. De respekterer derfor rettighederne, overholder principperne og fremmer anvendelsen heraf i overensstemmelse med deres respektive kompetencer og under overholdelse af grænserne for de kompetencer, der er tildelt Unionen i traktaterne.
2. Dette charter udvider ikke anvendelsesområdet for EU-retten ud over Unionens kompetencer og skaber ingen nye kompetencer eller nye opgaver for Unionen og ændrer ikke de kompetencer og opgaver, der er fastlagt i traktaterne.

Artikel [II-112]
Rækkevidde og fortolkning af rettigheder og principper

1. Enhver begrænsning i udøvelsen af de rettigheder og friheder, der anerkendes ved dette charter, skal være fastlagt i lovgivningen og skal respektere disse rettigheders og friheders væsentligste indhold. Under iagttagelse af proportionalitetsprincippet kan der kun indføres begrænsninger, såfremt disse er nødvendige og faktisk svarer til mål af almen interesse, der er anerkendt af Unionen, eller et behov for beskyttelse af andres rettigheder og friheder.
2. De rettigheder, der anerkendes i dette charter, og for hvilke der er fastlagt bestemmelser i traktaterne, udøves på de betingelser og med de begrænsninger, der er fastlagt deri.
3. I det omfang dette charter indeholder rettigheder svarende til dem, der er sikret ved den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, har de samme betydning og omfang som i konventionen. Denne bestemmelse er ikke til hinder for, at EU-retten kan yde en mere omfattende beskyttelse.
4. I det omfang dette charter anerkender grundlæggende rettigheder, således som de følger af medlemsstaternes fælles forfatningsmæssige traditioner, skal disse rettigheder fortolkes i harmoni med disse traditioner.
5. De bestemmelser i dette charter, der indeholder principper, kan gennemføres ved lovgivningsmæssige retsakter og gennemførelsesretsakter vedtaget af Unionens institutioner, organer, kontorer og agenturer og ved retsakter vedtaget af medlemsstaterne, når de gennemfører EU-retten, under udøvelse af deres respektive kompetencer. De kan kun påberåbes over for en domstol i forbindelse med fortolkning af sådanne retsakter og kontrol af disses lovmedholdelighed.
6. Der tages fuldt hensyn til nationale love og national praksis som angivet i dette charter.
7. Unionens og medlemsstaternes domstole tager behørigt hensyn til de forklaringer, der er udarbejdet som en vejledning ved fortolkningen af chartret om grundlæggende rettigheder.

Artikel [II-113]
Beskyttelsesniveau

Ingen bestemmelse i dette charter må fortolkes som en begrænsning af eller et indgreb i de grundlæggende menneskerettigheder og frihedsrettigheder, der anerkendes i EU-retten og folkeretten, i de internationale konventioner, som Unionen eller alle medlemsstaterne er parter i, herunder den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, samt i medlemsstaternes forfatninger på disses respektive anvendelsesområder.

*Artikel [II-114]
Forbud mod misbrug af rettigheder*

Intet i dette charter må fortolkes, som om det medførte ret til at inkludere sig på en aktivitet eller udføre en handling med sigte på at tilintetgøre de rettigheder og friheder, der er anerkendt i dette charter, eller at begrænse disse rettigheder og friheder i videre omfang, end der er hjemmel for i dette charter."

12. Erklæring vedrørende forklaringerne til chartret om grundlæggende rettigheder

Konferencen noterer sig forklaringerne til chartret om grundlæggende rettigheder, der blev udarbejdet under præsidiet for den forsamling, der udarbejdede chartret, og ajourført under Det Europæiske Konvents præsidiiums ansvar, således som disse forklaringer følger nedenfor.

FORKLARINGER TIL
CHARTRET OM GRUNDLÆGGENDE RETTIGHEDER

Disse forklaringer blev oprindeligt udarbejdet under præsidiet for den forsamling, der udarbejdede chartret om grundlæggende rettigheder. De er blevet ajourført under Det Europæiske Konvents præsidiiums ansvar i lyset af de udkast til tilpasninger, som konventet har foretaget i charterteksten (især i artikel [II-111] og [II-112]) og videreudviklingen af EU-retten. Selv om forklaringerne ikke i sig selv har retskraft, udgør de et værdifuldt fortolkningsinstrument beregnet til nærmere præcisering af chartrets bestemmelser.

AFSNIT I - VÆRDIGHED

Forklaring ad artikel [II-61] - Den menneskelige værdighed

Den menneskelige værdighed er ikke blot en grundlæggende rettighed i sig selv, men udgør selve fundamentet for de grundlæggende rettigheder. Verdenserklæringen om menneskerettigheder af 1948 stadfæster den menneskelige værdighed i sin indledning: "... da anerkendelse af den mennesket iboende værdighed og af de lige og ufortabelige rettigheder for alle medlemmer af den menneskelige familie er grundlaget for frihed, retfærdighed og fred i verden". I sin dom af 9. oktober 2001 i sag C-377/98, Kongeriget Nederlandene mod Europa-Parlamentet og Rådet for Den Europæiske Union, præmis nr. 70-77, Sml. 2001, s. 7079, bekræftede Domstolen, at en grundlæggende ret til menneskelig værdighed er et element i EU-retten.

Derfor kan ingen af de rettigheder, der er fastlagt i dette charter, anvendes til at krænke et andet menneskes værdighed, og den menneskelige værdighed hører til substansen af de rettigheder, der er fastlagt i dette charter. Den kan derfor heller ikke krænkes ved begrænsning af en rettighed.

Forklaring ad artikel [II-62] - Ret til livet

1. Stk. 1 i denne artikel bygger på artikel 2, stk. 1, første punktum, i den europæiske menneskerettighedskonvention (EMK), der har følgende ordlyd:
 1. Ethvert menneskes ret til livet skal beskyttes ved lov ..."
2. Konventionens artikel 2, stk. 1, andet punktum, der omhandler dødsstraf, er blevet erstattet af artikel 1 i protokol nr. 6 til EMK, der er affattet således:

"Dødsstraffen skal afskaffes. Ingen må idømmes en sådan straf eller henrettes".
Charterets artikel 2, stk. 2, bygger på denne bestemmelse¹.
3. Bestemmelserne i charterets artikel [2]¹ svarer til ovennævnte artikler i EMK og tillægsprotokollen. De har samme betydning og omfang i medfør af charterets artikel [52, stk. 3]². De "negative" definitioner, der findes i konventionen, skal således betragtes som ligeledes indeholdt i chartret:
 - a) Artikel 2, stk. 2, i EMK:

"Berøvelse af livet betragtes ikke som sket i modstrid med denne artikel, når den er en følge af magtanvendelse, der ikke går ud over det absolut nødvendige

 - a) for at forsvare nogen mod ulovlig vold;
 - b) for at iværksætte en lovlig anholdelse eller forhindre flugt fra lovlig frihedsberøvelse;
 - c) for lovligt at undertrykke optøjer eller opstand."
 - b) Artikel 2 i protokol nr. 6 til EMK:

"En stat kan i sin lovgivning foreskrive dødsstraf for handlinger, der er begået i krigstid eller under overhængende fare for krig; en sådan straf må kun anvendes i de tilfælde, der er fastsat i loven og i overensstemmelse med dens bestemmelser ...".

¹ Artikel [II-62, stk. 2].

² Artikel [II-112, stk. 3].

Forklaring ad artikel [II-63] - Ret til respekt for menneskets integritet

1. I sin dom af 9. oktober 2001 i sag C-377/98, Kongeriget Nederlandene mod Europa-Parlamentet og Rådet for Den Europæiske Union, præmis nr. 70 og 78-80, Sml. 2001, s. 7079, bekræftede Domstolen, at en grundlæggende ret til menneskelig værdighed er et element i EU-retten, og at den inden for lægevidenskab og biologi omfatter donors og modtagerens frie og informerede samtykke.
2. Principperne i chartrets artikel [3]³ findes allerede i konventionen om menneskerettigheder og biomedicin, der blev vedtaget inden for rammerne af Europarådet (STE 164 og tillægsprotokol STE 168). Chartret skal ikke fravige disse principper og forbyder altså kun reproduktiv kloning. Den hverken tillader eller forbyder andre former for kloning. Den forhindrer altså ikke lovgiverne i at forbyde de øvrige former for kloning.
3. Omtalen af racehygiejnisk praksis, navnlig praksis, der har til formål at udvælge mennesker, tager sigte på tænkte situationer, hvor der tilrettelægges og gennemføres udvælgelsesprogrammer, der f.eks. indebærer steriliseringer, tvangsgraviditeter, etniske tvangsægteskaber osv., alt sammen handlinger, der betragtes som internationale forbrydelser i henhold til Romstatutten for Den Internationale Straffedomstol, der blev vedtaget den 17. juli 1998 i Rom (jf. artikel 7, stk. 1, litra g).

Forklaring ad artikel [II-64]- Forbud mod tortur og umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf

Den ret, der fastlægges i artikel [4], svarer til den ret, der er sikret igennem artikel 3 i EMK, hvis affattelse er identisk: "Ingen må underkastes tortur og ej heller umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf." I henhold til chartrets artikel [52, stk. 3,]⁴ har den samme betydning og omfang som denne artikel.

Forklaring ad artikel [II-65] - Forbud mod slaveri og tvangsarbejde

1. Den ret, der fastlægges i artikel [5]⁵, stk. 1 og 2, svarer til den enslydende artikel 4, stk. 1 og 2, i EMK. Den har altså samme betydning og omfang som denne artikel i overensstemmelse med chartrets artikel [52, stk. 3]⁶. Heraf følger:
 - ingen begrænsning kan lovligt berøre den ret, der er fastsat i stk. 1;

³ Artikel [II-63].

⁴ Artikel [II-112, stk. 3].

⁵ Artikel [II-65].

⁶ Artikel [II-112, stk. 3].

- begrebet "tvangs- eller pligtarbejde" i stk. 2 skal forstås under hensyntagen til de "negative" definitioner i artikel 4, stk. 3, i EMK:

"Ved anvendelse af denne artikel omfatter udtrykket "tvangs- eller pligtarbejde" ikke:

- a) arbejde, som sædvanligvis forlanges udført under frihedsberøvelse i overensstemmelse med bestemmelserne i artikel 5 i denne konvention, eller under betinget løsladelse fra sådan frihedsberøvelse;
- b) tjeneste af militær karakter eller, for så vidt angår personer, der er militærnægtere af samvittighedsgrunde i lande, hvor dette anerkendes, tjeneste, der erstatter tvungen militærtjeneste;
- c) tjeneste, der pålægges i tilfælde af nødstilstand eller ulykker, der truer samfundets eksistens eller velfærd;
- d) arbejde eller tjeneste, der hører til de normale borgerpligter."

2. Stk. 3 er en umiddelbar følge af den menneskelige værdighed og tager hensyn til den senere tids udvikling inden for organiseret kriminalitet, f.eks. lukrativ organiseret illegal indvandring eller organiseret seksuel udnyttelse. Bilaget til Europol-konventionen indeholder følgende definition, der tager sigte på menneskehandel med henblik på seksuel udnyttelse: "- ved "menneskehandel" forstås det forhold, at et menneske underkastes en anden persons faktiske og ulovlige magt ved hjælp af vold eller trusler eller ved misbrug af et autoritetsforhold med henblik på bl.a. at udnytte andre til prostitution, at udnytte mindreårige og anvende seksuel vold over for dem eller at opnå økonomisk vinding ved andres afståelse af børn". Kapitel VI i konventionen om gennemførelse af Schengen-aftalen, der er integreret i den gældende EU-ret, og som Det Forenede Kongerige og Irland deltager i, indeholder i artikel 27, stk. 1, følgende formulering, der tager sigte på organiseret illegal indvandring: "De kontraherende parter forpligter sig til at indføre passende sanktioner over for alle, der i berigelsesøjemed hjælper eller søger at hjælpe en udlænding med at indrejse i eller opholde sig på en kontraherende parts område i strid med denne parts lovgivning om udlændinges indrejse og ophold". Den 19. juli 2002 vedtog Rådet en rammeafgørelse om bekæmpelse af menneskehandel (EFT L 203 af 1.8.2002, s. 1), der i artikel 1 nærmere fastlægger, hvilke lovovertrædelser i forbindelse med menneskehandel med sigte på udnyttelse som arbejdskraft eller seksuel udnyttelse medlemsstaterne skal gøre strafbare i henhold til nævnte rammeafgørelse.

AFSNIT II - FRIHEDER

Forklaring ad artikel [II-66] - Ret til frihed og sikkerhed

De rettigheder, der er omhandlet i artikel [6], svarer til dem, der er sikret ved artikel 5 i EMK, og har altså ifølge chartrets artikel [52, stk. 3,]⁷ samme betydning og omfang. Det følger heraf, at lovlige begrænsninger heraf ikke må være mere omfattende end dem, der er tilladt i EMK ifølge ordlyden af artikel 5:

- "1. Enhver har ret til frihed og personlig sikkerhed. Ingen må berøves friheden undtagen i følgende tilfælde og i overensstemmelse med den ved lov foreskrevne fremgangsmåde:
 - a) lovlig frihedsberøvelse af en person efter domfældelse af en kompetent domstol;
 - b) lovlig anholdelse eller anden frihedsberøvelse af en person for ikke at efterkomme en domstols lovlige påbud eller for at sikre opfyldelsen af en ved lov foreskrevet forpligtelse;
 - c) lovlig anholdelse eller anden frihedsberøvelse af en person med det formål at stille ham for den kompetente retlige myndighed, når der er begrundet mistanke om, at han har begået en forbrydelse, eller rimelig grund til at anse det for nødvendigt at hindre ham i at begå en forbrydelse eller i at flygte efter at have begået en sådan;
 - d) frihedsberøvelse af en mindreårig ifølge lovlig afgørelse med det formål at føre tilsyn med hans opdragelse eller lovlig frihedsberøvelse for at stille ham for den kompetente retlige myndighed;
 - e) lovlig frihedsberøvelse af personer for at hindre spredning af smitsomme sygdomme, af personer, der er sindssyge, alkoholikere, narkomaner eller vagabonder;
 - f) lovlig anholdelse eller anden frihedsberøvelse af en person for at hindre ham i uretmæssigt at trænge ind i landet eller af en person, mod hvem der tages skridt til udvisning eller udlevering.
2. Enhver, der anholdes, skal snarest muligt og på et sprog, som han forstår, underrettes om grundene til anholdelsen og om enhver sigtelse mod ham.
3. Enhver, der anholdes eller frihedsberøves i henhold til bestemmelserne i denne artikels stk. 1, litra c), skal ufortøvet stilles for en dommer eller anden øvrighedsperson, der ved lov er bemyndiget til at udøve domsmyndighed, og skal være berettiget til at få sin sag pådømt inden for en rimelig frist, eller til at blive løsladt i afventning af rettergangen. Løsladelsen kan gøres betinget af sikkerhed for, at den pågældende giver møde under rettergangen.
4. Enhver, der berøves friheden ved anholdelse eller anden tilbageholdelse, har ret til at indbringe sagen for en domstol, for at denne hurtigt kan træffe afgørelse om lovligheden af frihedsberøvelsen og beordre ham løsladt, hvis frihedsberøvelsen ikke er lovlig.

⁷ Artikel [II-112, stk. 3].

5. Enhver, der har været anholdt eller frihedsberøvet i strid med bestemmelserne i denne artikel, skal have ret til erstatning."

De i artikel [6]⁸ omhandlede rettigheder skal navnlig respekteres, når Europa-Parlamentet og Rådet vedtager retsakter som led i det retlige samarbejde i straffesager på grundlag af artikel [III-270, III-271 og III-273] i traktaten om Unionens funktionsmåde, navnlig med henblik på at fastsætte fælles mindsteregler i forbindelse med de forskellige kategorier af lovovertrædelser, den dermed forbundne straf og visse retsplejesspekter.

Forklaring ad artikel [II-67] - Respekt for privatliv og familieliv

De rettigheder, der sikres ved artikel 7, svarer til dem, der er sikret ved artikel 8 i EMK. For at tage hensyn til den tekniske udvikling er korrespondance ændret til "kommunikation".

I henhold til artikel [52, stk. 3,]⁹ har denne ret samme betydning og omfang som den tilsvarende ret i EMK. Det følger heraf, at de begrænsninger, der lovligt kan foretages i disse rettigheder, er de samme, som dem, der accepteres inden for rammerne af denne artikel 8, hvori det hedder:

- "1. Enhver har ret til respekt for sit privatliv og familieliv, sit hjem og sin korrespondance.
2. Ingen offentlig myndighed må gøre indgreb i udøvelsen af denne ret, medmindre det sker i overensstemmelse med loven og er nødvendigt i et demokratisk samfund af hensyn til den nationale sikkerhed, den offentlige tryghed eller landets økonomiske velfærd, for at forebygge uro eller forbrydelse, for at beskytte sundheden eller sædeligheden eller for at beskytte andres rettigheder og friheder."

Forklaring ad artikel [II-68] - Beskyttelse af personoplysninger

Denne artikel er baseret på EF-traktatens artikel 286 og Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 95/46/EF om beskyttelse af fysiske personer i forbindelse med behandling af personoplysninger og om fri udveksling af sådanne oplysninger (EFT L 281 af 23.11.1995, s. 31) samt på EMK's artikel 8 og Europarådets konvention om beskyttelse af det enkelte menneske i forbindelse med elektronisk databehandling af personoplysninger af 28. januar 1981, som alle medlemsstaterne har ratificeret. EF-traktatens artikel 286 er nu erstattet af artikel [I-51] i traktaten om Unionens funktionsmåde og artikel [24] i traktaten om Den Europæiske Union. Der henvises endvidere til Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 45/2001 om beskyttelse af fysiske personer i forbindelse med behandling af personoplysninger i Fællesskabets institutioner og organer og om fri udveksling af sådanne oplysninger (EFT L 8 af 12.1.2001). Ovennævnte direktiv og forordning indeholder betingelser og begrænsninger for udøvelsen af retten til beskyttelse af personoplysninger.

⁸ Artikel [II-66].

⁹ Artikel [II-112, stk. 3].

Forklaring ad artikel [II-69] - Ret til at indgå ægteskab og ret til at stifte familie

Denne artikel bygger på artikel 12 i EMK, der lyder således: "Giftefærdige mænd og kvinder har ret til at indgå ægteskab og stifte familie i overensstemmelse med de nationale love om udøvelsen af denne ret." Affattelsen af denne ret er moderniseret, således at den også omfatter tilfælde, hvor den nationale lovgivning anerkender andre måder at stifte familie på end ved ægteskab. Denne artikel hverken forbyder eller foreskriver, at partnerskaber mellem personer af samme køn kan få samme status som ægteskab. Retten svarer altså til den, der er fastsat i EMK, men den kan gøres mere omfattende i henhold til national ret.

Forklaring ad artikel [II-70] - Ret til at tænke frit og til samvittigheds- og religionsfrihed

Den ret, der sikres ved stk. 1, svarer til den, der er sikret ved artikel 9 i EMK, og har i henhold til artikel [52, stk. 3,]¹⁰ samme betydning og omfang som denne. Begrænsningerne skal derfor være i overensstemmelse med konventionens artikel 9, stk. 2, hvori det hedder: "Frihed til at udøve sin religion eller tro skal kun kunne underkastes sådanne begrænsninger, som er foreskrevet ved lov og er nødvendige i et demokratisk samfund af hensyn til den offentlige tryghed, for at beskytte den offentlige orden, sundheden eller sædeligheden eller for at beskytte andres rettigheder og friheder."

Den ret, der sikres ved stk. 2, svarer til medlemsstaternes forfatningsmæssige traditioner og udviklingen i de nationale lovgivninger på dette punkt.

Forklaring ad artikel [II-71] - Ytrings- og informationsfrihed

1. Artikel [11]¹¹ svarer til artikel 10 i EMK, der har følgende ordlyd:

- "1. Enhver har ret til ytringsfrihed. Denne ret omfatter meningsfrihed og frihed til at modtage eller meddele oplysninger eller tanker, uden indblanding fra offentlig myndighed og uden hensyn til landegrænser. Denne artikel forhindrer ikke stater i at kræve, at radio-, fjernsyns- eller filmforetagender kun må drives i henhold til bevilling.
2. Da udøvelsen af disse frihedsrettigheder medfører pligter og ansvar, kan den underkastes sådanne formaliteter, betingelser, restriktioner eller straffebestemmelser, som er foreskrevet ved lov og er nødvendige i et demokratisk samfund af hensyn til den nationale sikkerhed, territorial integritet eller offentlig tryghed, for at forebygge uorden eller forbrydelse, for at beskytte sundheden eller sædeligheden, for at beskytte andres gode navn og rygte eller rettigheder, for at forhindre udspredelse af fortrolige oplysninger, eller for at sikre domsmagtens autoritet og upartiskhed."

¹⁰ Artikel [II-112, stk. 3].

¹¹ Artikel [II-71].

I henhold til artikel [52, stk. 3,]¹² har denne ret samme betydning og omfang som den ret, der er sikret ved EMK. De begrænsninger, der kan foretages i denne ret, må altså ikke være mere omfattende end dem, der er fastsat i artikel 10, stk. 2, jf. dog de begrænsninger, som EU's konkurrenceret kan lægge på medlemsstaternes ret til at indføre bevillingsordninger, som omhandlet i artikel 10, stk. 1, tredje punktum, i EMK.

2. Denne artikels stk. 2 ekspliciterer følgerne af stk. 1 for så vidt angår mediefrihed. Disse følger bygger på Domstolens retspraksis vedrørende fjernsyn, navnlig sag C-288/89 (dom af 25. juli 1991, Stichting Collectieve Antennevoorziening Gouda m.fl., Sml. 1991, s. I-4007) og på protokollen om offentlig radio- og tv-virksomhed i medlemsstaterne knyttet til EF-traktaten og nu til traktaterne samt på Rådets direktiv 89/552/EF (jf. navnlig betragtning nr. 17).

Forklaring ad artikel [II-72] - Forsamlings- og foreningsfrihed

1. Bestemmelserne i denne artikels stk. 1 svarer til artikel 11 i EMK, der har følgende ordlyd:
 - "1. Enhver har ret til frit at deltage i fredelige forsamlinger og til foreningsfrihed, herunder ret til at oprette og slutte sig til fagforeninger for at beskytte sine interesser.
 2. Der må ikke gøres andre indskrænkninger i udøvelsen af disse rettigheder end sådanne, som er foreskrevet ved lov og er nødvendige i et demokratisk samfund af hensyn til den nationale sikkerhed eller den offentlige tryghed, for at forebygge uro eller forbrydelse, for at beskytte sundheden eller sædeligheden eller for at beskytte andres rettigheder og friheder. Denne artikel skal ikke forhindre, at der pålægges medlemmer af de væbnede styrker, politiet eller statsadministrationen lovlige begrænsninger i udøvelsen af disse rettigheder."

Bestemmelserne i artikel [12, stk. 1,]¹³ har samme betydning som dem, der er fastsat i EMK, men de er mere omfattende, da de finder anvendelse på alle niveauer, hvilket også omfatter det europæiske niveau. I henhold til chartrets artikel [52, stk. 3,]¹⁴ må begrænsninger i denne ret ikke være mere omfattende end dem, der betragtes som lovlige i medfør af artikel 11, stk. 2, i EMK.

2. Denne ret bygger ligeledes på artikel 11 i fællesskabspagten om arbejdstagerens grundlæggende arbejdsmarkedsmæssige og sociale rettigheder.

¹² Artikel [II-112, stk. 3].

¹³ Artikel [II-72].

¹⁴ Artikel [II-112, stk. 3].

3. Denne artikels stk. 2 svarer til artikel [I-46, stk. 4,] i traktaten om Den Europæiske Union.

Forklaring ad artikel [II-7] - Frihed for kunst og videnskab

Denne ret er først og fremmest afledt af tanke- og ytringsfriheden. Den udøves under overholdelse af artikel [1]¹⁵ og kan underkastes de begrænsninger, der er tilladt ifølge artikel 10 i EMK.

Forklaring ad artikel [II-74] - Ret til uddannelse

1. Denne artikel bygger såvel på medlemsstaternes fælles forfatningsmæssige traditioner som på artikel 2 i tillægsprotokollen til EMK, der har følgende ordlyd:

"Ingen må nægtes retten til uddannelse. Ved udøvelsen af de funktioner, som staten påtager sig i henseende til uddannelse og undervisning, skal den respektere forældrenes ret til at sikre sig, at sådan uddannelse og undervisning sker i overensstemmelse med deres egen religiøse og filosofiske overbevisning."

Man har fundet det nyttigt at udvide denne artikel til også at omfatte adgang til erhvervsuddannelse og efter- og videreuddannelse (jf. punkt 15 i fællesskabspagten om arbejdstagernes grundlæggende arbejdsmarkedsmæssige og sociale rettigheder og artikel 10 i socialpagten) samt at tilføje princippet om, at den obligatoriske skolegang skal være gratis. Således som dette princip er formuleret, betyder det blot, at alle børn for så vidt angår den obligatoriske skolegang skal have adgang til en institution, der er gratis. Det betyder ikke, at alle institutioner, herunder private, der tilbyder uddannelse eller erhvervsuddannelse og efter- og videreuddannelse, skal være gratis. Det betyder heller ikke, at visse særlige former for betalt undervisning er forbudt, hvis staten træffer foranstaltninger til at yde en økonomisk kompensation. Eftersom chartret finder anvendelse på EU, betyder det, at EU inden for rammerne af sine uddannelsespolitikker skal respektere, at obligatorisk skolegang skal være gratis, men det skaber naturligvis ikke nye kompetenceområder. Forældrenes ret skal fortolkes i forbindelse med bestemmelserne i artikel [24]¹⁶.

2. Friheden til at oprette offentlige eller private uddannelsesinstitutioner er sikret som et af aspekterne af friheden til at oprette og drive egen virksomhed, men den er begrænset af respekten for de demokratiske principper og udøves efter bestemmelserne i de nationale lovgivninger.

¹⁵ Artikel [II-61].

¹⁶ Artikel [II-84].

Forklaring ad artikel [II-75] - Erhvervsfrihed og ret til at arbejde

Erhvervsfrihed som fastsat i artikel 151, stk. 1, anerkendes i Domstolens retspraksis (se bl.a. dom af 14. maj 1974, sag 4/73, Nold, præmis 12-14, Sml. 1974, s. 491, dom af 13. december 1979, sag 44/79, Hauer, Sml. 1979, s. 3727, og dom af 8. oktober 1986, sag 234/85, Keller, præmis 8, Sml. 1986, s. 2897).

Dette stykke bygger også på artikel 1, stk. 2, i den europæiske socialpagt, der blev undertegnet den 18. oktober 1961 og er ratificeret af alle medlemsstaterne, og på punkt 4 i fællesskabspagten om arbejdstagernes grundlæggende arbejdsmarkedsmæssige og sociale rettigheder af 9. december 1989. Begrebet "arbejdsvilkår" skal forstås som i artikel [III-213] i traktaten om Unionens funktionsmåde.

Stk. 2 omhandler de tre friheder, der er sikret ved artikel [I-4 og III-133, III-137 og III-144] i traktaten om Unionens funktionsmåde, dvs. arbejdskraftens frie bevægelighed, etableringsfriheden og den frie udveksling af tjenesteydelser.

Stk. 3 er baseret på artikel [137, stk. 1, litra g),] i traktaten om Unionens funktionsmåde, og på artikel 19, nr. 4, i den europæiske socialpagt, der blev undertegnet den 18. oktober 1961 og er ratificeret af alle medlemsstaterne. Altså finder chartrets artikel [52, stk. 2,]¹⁷ anvendelse. Spørgsmålet om forhyring af søfolk med statsborgerskab i tredjelande på fartøjer, der sejler under en EU-medlemsstats flag, er reguleret i EU-retten og i medlemsstaternes lovgivning og praksis.

Forklaring ad artikel [II-76] - Frihed til at oprette og drive egen virksomhed

Denne artikel er baseret på Domstolens retspraksis, der anerkender friheden til at udøve økonomisk virksomhed og handelsvirksomhed (se dom af 14. maj 1974, sag 4/73, Nold, præmis 14, Sml. 1974, s. 491, og dom af 27. september 1979, sag 230/78, SPA Eridania m.fl., præmis 20 og 31, Sml. 1979, s. 2749) og aftalefriheden (se bl.a. dom vedrørende Sukkerfabrikken Nykøbing, sag 151/78, præmis 19, Sml. 1979, s. 1, og dom af 5. oktober 1999, Spanien mod Kommissionen, C240/97, præmis 99, Sml. 1999 I, s. 6571), samt på artikel [97b, stk. 1 og 3,] i traktaten om Unionens funktionsmåde, der anerkender den fri konkurrence. Denne ret udøves naturligvis under overholdelse af EU-retten og medlemsstaternes lovgivning. Den kan underkastes de begrænsninger, der er fastsat i chartrets artikel 52, stk. 1¹⁸.

¹⁷ Artikel [II-112, stk. 2].

¹⁸ Artikel [II-112, stk. 1].

Forklaring ad artikel [II-77] - Ejendomsret

Denne artikel svarer til artikel 1 i tillægsprotokollen til EMK, der har følgende ordlyd:

"Enhver fysisk eller juridisk person har ret til respekt for sin ejendom. Ingen må berøves sin ejendom undtagen i samfundets interesse og i overensstemmelse med de betingelser, der er fastsat ved lov og følger af folkerettens almindelige principper.

Foranstående bestemmelser skal imidlertid ikke på nogen måde begrænse statens ret til at håndhæve sådanne love, som den anser for nødvendige for at overvåge, at ejendomsretten udøves i overensstemmelse med almenhedens interesse, eller for at sikre betaling af skatter, andre afgifter og bøder."

Der er tale om en grundlæggende rettighed, der findes i alle medlemsstaternes forfatninger. Den er stadfæstet mange gange i Domstolens retspraksis, først og fremmest i Hauer-dommen (13. december 1979, Sml. 1979, s. 3727). Affattelsen er blevet moderniseret, men i overensstemmelse med artikel [52, stk. 3,]¹⁹ har denne ret samme betydning og omfang som den, der er sikret ved EMK, og de begrænsninger, der er fastsat heri, må ikke overskrides.

Beskyttelsen af intellektuel ejendomsret, der er et af aspekterne af ejendomsretten, er udtrykkeligt nævnt i stk. 2 på grund af dens stigende betydning og på grund af den afledte EU-ret. Den intellektuelle ejendomsret omfatter ud over ophavsret også bl.a. patent- og varemærkeret samt beslægtede rettigheder. De garantier, der er fastsat i stk. 1, finder passende anvendelse på den intellektuelle ejendomsret.

Forklaring ad artikel [II-78] - Asylret

Denne artikel er baseret på EF-traktatens artikel 63, nu erstattet af artikel [III-266] i traktaten om Unionens funktionsmåde, hvorefter EU skal overholde Genève-flygtningekonventionen. Der henvises til bestemmelserne i protokollerne om Det Forenede Kongerige og Irland, der er knyttet til traktaterne som bilag, samt om Danmark for at afgøre, i hvilket omfang disse medlemsstater gennemfører EU-retten på dette område, og i hvilket omfang denne artikel finder anvendelse på dem. Denne artikel respekterer protokollen om asyl, der er knyttet til traktaterne som bilag.

Forklaring ad artikel [II-79] - Beskyttelse i tilfælde af udsendelse, udvisning og udlevering

Denne artikels stk. 1 har for så vidt angår kollektive udvisninger samme betydning og omfang som artikel 4 i tillægsprotokol nr. 4 til EMK. Stykket skal sikre, at enhver afgørelse behandles specifikt, og at man ikke med én enkelt foranstaltning kan træffe afgørelse om at udvise samtlige personer, der har statsborgerskab i en bestemt stat (jf. også artikel 13 i konventionen om borgerlige og politiske rettigheder).

¹⁹ Artikel [II-112, stk. 3].

Stk. 2 inkorporerer Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols relevante retspraksis vedrørende artikel 3 i EMK (se dom af 17. december 1996, Ahmed mod Østrig, Sml. 1996, s. VI-2206, og dom af 7. juli 1989, Soering).

AFSNIT III - LIGESTILLING

Forklaring ad artikel [II-80] - Lighed for loven

Denne artikel svarer til det generelle retsprincip, der er optaget i alle europæiske forfatninger, og som Domstolen har anerkendt som et grundlæggende princip i fællesskabsretten (dom af 13. november 1984, sag 283/83, Racke, Sml. 1984, s. 3791, dom af 17. april 1997, C-15/95, EARL, Sml. 1997, s. I-1961, og dom af 13. april 2000, sag 292/97, Karlsson, Sml. 2000, s. 2737).

Forklaring ad artikel [III-81] - Ikke-forskelsbehandling

Stk. 1 bygger på artikel 13 i EF-traktaten, nu erstattet af artikel [III-124] i traktaten om Unionens funktionsmåde, artikel 14 i EMK samt artikel 11 i konventionen om menneskerettigheder og biomedicin for så vidt angår arvemassen. I det omfang det falder sammen med artikel 14 i EMK, anvendes det i overensstemmelse hermed.

Der er ikke nogen modstrid eller uforenelighed mellem stk. 1 og artikel [III-124] i traktaten om Unionens funktionsmåde, der har et andet anvendelsesområde og formål: artikel [III-124] tildeler Unionen beføjelser til at vedtage retsakter, herunder harmonisering af medlemsstaternes love og bestemmelser, og til at bekæmpe visse former for forskelsbehandling, der er angivet udtømmende i denne artikel. Sådant lovgivning kan omfatte de nationale myndigheders indsats (samt forbindelserne mellem privatpersoner), der ligger inden for EU's beføjelser. Til gengæld indeholder artikel [21]²⁰, stk. 1, ikke hjemmel til at vedtage love mod forskelsbehandling udøvet af medlemsstaterne eller privatpersoner på disse områder, og det indfører heller ikke et omfattende forbud mod forskelsbehandling på disse vidtrækkende områder. I stedet behandler det kun forskelsbehandling fra Unionens institutioners og organers side, når de selv udøver beføjelser, de har fået tildelt i henhold til traktaterne, og af medlemsstaterne, når de gennemfører EU-ret. Stk. 1 ændrer således ikke omfanget af de beføjelser, der tildeles i henhold til artikel [III-124] eller fortolkningen af denne.

Stk. 2 svarer til artikel [I-4, stk. 2,] i traktaten om Unionens funktionsmåde og skal anvendes i overensstemmelse med denne artikel.

²⁰ Artikel [II-81].

Forklaring ad artikel [II-82] - Kulturel, religiøs og sproglig mangfoldighed

Denne artikel er baseret på artikel 6 i traktaten om Den Europæiske Union og på EF-traktatens artikel 151, stk. 1 og 4, der nu er erstattet af artikel [III-280, stk. 1 og 4,] i traktaten om Unionens funktionsmåde vedrørende kultur. Respekt for den kulturelle og sproglige mangfoldighed står nu i artikel [I-3, stk. 3] i traktaten om Den Europæiske Union. Artiklen er ligeledes inspireret af erklæring nr. 11 til Amsterdam-traktatens slutakt om kirkers og konfessionsløse organisationers status, der nu er indsat i artikel [I-52] i traktaten om Unionens funktionsmåde.

Forklaring ad artikel [II-83] - Ligestilling mellem kvinder og mænd

Stk. 1 i denne artikel er baseret på artikel 2 og 3, stk. 2, i EF-traktaten, nu erstattet af forfatningens artikel [I-3] i traktaten om Den Europæiske Union og artikel [III-116] i traktaten om Unionens funktionsmåde, der har som formål, at Unionen skal fremme ligestilling mellem kvinder og mænd, og på artikel [141, stk. 1] i traktaten om Unionens funktionsmåde. Det er inspireret af artikel 20 i den reviderede europæiske socialpagt af 3. maj 1996 og punkt 16 i fællesskabspagten om arbejdstagernes rettigheder.

Det er ligeledes baseret på artikel [141, stk. 3,] i traktaten om Unionens funktionsmåde og på artikel 2, stk. 4, i Rådets direktiv 76/207/EØF om gennemførelse af princippet om ligebehandling af mænd og kvinder for så vidt angår adgang til beskæftigelse, erhvervsuddannelse, forfremmelser samt arbejdsvilkår.

Stk. 2 gengiver artikel [III-214, stk. 4,] i traktaten om Unionens funktionsmåde i en kortere formulering, hvorefter princippet om ligebehandling ikke er til hinder for opretholdelse eller vedtagelse af foranstaltninger, der tager sigte på at indføre specifikke fordele, der har til formål at gøre det lettere for det underrepræsenterede køn at udøve en erhvervsaktivitet eller at forebygge eller opveje ulemper i den erhvervs-mæssige karriere. I overensstemmelse med artikel [52, stk. 2,]²¹ ændrer dette stykke ikke artikel [III-214, stk. 4].

Forklaring ad artikel [II-84] - Børns rettigheder

Denne artikel er baseret på New York-konventionen om barnets rettigheder, der blev undertegnet den 20. november 1989 og er ratificeret af alle medlemsstaterne, særlig artikel 3, 9, 12, og 13 heri.

²¹ Artikel [II-112, stk. 2].

Med stk. 3 tages der højde for, at EU-retten som led i indførelsen af et område med frihed, sikkerhed og retfærdighed i civilretlige spørgsmål har grænseoverskridende virkninger, som hjemles ved forfatningens artikel [III-269] i traktaten om Unionens funktionsmåde, og bl.a. kan omfatte samværsret, så barnet kan bevare en personlig og direkte regelmæssig kontakt med begge sine forældre.

Forklaring ad artikel [II-85] - Ældres rettigheder

Denne artikel er inspireret af artikel 23 i den reviderede europæiske socialpakt og artikel 24 og 25 i fællesskabspagten om arbejdstagernes arbejdsmarkedsmæssige og sociale rettigheder. Deltagelsen i den sociale og kulturelle liv omfatter naturligvis deltagelse i det politiske liv.

Forklaring ad artikel [II-86] - Integration af mennesker med handicap

Princippet i denne artikel er baseret på artikel 15 i den europæiske socialpakt og bygger også på punkt 26 i fællesskabspagten om arbejdstagernes grundlæggende arbejdsmarkedsmæssige og sociale rettigheder.

AFSNIT IV - SOLIDARITET

Forklaring ad artikel [II-87] - Ret til information og høring af arbejdstagerne i virksomheden

Denne artikel findes i den reviderede europæiske socialpakt (artikel 21) og fællesskabspagten om arbejdstagernes rettigheder (punkt 17 og 18). Den finder anvendelse på de betingelser, der er fastsat i EU-retten og i national ret. Referencen til passende niveauer henviser til de niveauer, der er fastsat i EU-retten eller i national ret og praksis, hvilket kan omfatte det europæiske niveau, når EU-retten fastsætter dette. Den gældende EU-ret på området er omfattende: det drejer sig om artikel [III-211 og III-212] i traktaten om Unionens funktionsmåde, direktiv 2002/14/EF (indførelse af en generel ramme for information og høring af arbejdstagerne i Det Europæiske Fællesskab), 98/59/EF (kollektive afskedigelser), 2001/23/EF (overførsel af virksomheder) og 94/45/EF (europæiske samarbejdsudvalg).

Forklaring ad artikel [II-88] - Forhandlingsret og ret til kollektive skridt

Denne artikel er baseret på artikel 6 i den europæiske socialpagt og på fællesskabspagten om arbejdstagernes grundlæggende arbejdsmarkedsmæssige og sociale rettigheder (punkt 12-14). Retten til kollektive skridt er blevet anerkendt af Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol som et af elementerne i retten til at organisere sig i henhold til artikel 11 i EMK. For så vidt angår de passende niveauer for indgåelse af kollektive overenskomster henvises der til forklaringerne til den foregående artikel. De nærmere regler og begrænsninger for de kollektive skridt, herunder strejke, henhører under national ret og praksis, herunder også spørgsmålet, om de kan foregå parallelt i flere medlemsstater.

Forklaring ad artikel [II-89] - Ret til arbejdsformidling

Denne artikel er baseret på artikel 1, stk. 3, i den europæiske socialpagt og på punkt 13 i fællesskabspagten om arbejdstagernes grundlæggende arbejdsmarkedsmæssige og sociale rettigheder.

Forklaring ad artikel [II-90] - Beskyttelse i tilfælde af ubegrundet opsigelse

Denne artikel bygger på artikel 24 i den reviderede socialpagt. Jf. ligeledes direktiv 2001/23/EF om varetagelse af arbejdstageres rettigheder i forbindelse med overførsel af virksomheder og direktiv 80/987/EØF om beskyttelse af arbejdstagerne i tilfælde af arbejdsgiverens insolvens, som ændret ved direktiv 2002/74/EF.

Forklaring ad artikel [II-91] - Retfærdige og rimelige arbejdsforhold

1. Stk. 1 i denne artikel er baseret på direktiv 89/391/EØF om iværksættelse af foranstaltninger til forbedring af arbejdstagernes sikkerhed og sundhed under arbejdet. Det er ligeledes inspireret af artikel 3 i socialpagten og punkt 19 i fællesskabspagten om arbejdstagernes rettigheder, samt med hensyn til retten til værdighed i arbejdet af artikel 26 i den reviderede socialpagt. Udtrykket "arbejdsvilkår" skal forstås i overensstemmelse med artikel [III-213] i traktaten om Unionens funktionsmåde.
2. Stk. 2 er baseret på direktiv 93/104/EF om visse aspekter i forbindelse med tilrettelæggelse af arbejdstiden, samt på artikel 2 i den europæiske socialpagt og punkt 8 i fællesskabspagten om arbejdstagernes rettigheder.

Forklaring ad artikel [II-92] - Forbud mod børnearbejde og beskyttelse af unge på arbejdspladsen

Denne artikel er baseret på direktiv 94/33/EF om beskyttelse af unge på arbejdspladsen, artikel 7 i den europæiske socialpagt og punkt 20-23 i fællesskabspagten om arbejdstagernes grundlæggende arbejdsmarkedsmæssige og sociale rettigheder.

Forklaring ad artikel [II-93] - Familieliv og arbejdsliv

Artikel [33]²², stk. 1, er baseret på artikel 16 i den europæiske socialpagt.

Stk. 2 bygger på Rådets direktiv 92/85/EØF om iværksættelse af foranstaltninger til forbedring af sikkerheden og sundheden under arbejdet for arbejdstagere, som er gravide, som lige har født, eller som ammer, og direktiv 96/34/EF om den rammeaftale vedrørende forældreorlov, der er indgået af Unice, CEEP og EFS. Det er ligeledes baseret på artikel 8 i den europæiske socialpagt (beskyttelse i forbindelse med svangerskab og barsel) og er inspireret af artikel 27 i den reviderede socialpagt (ret til lige muligheder og ligebehandling for arbejdere med familiemæssige forpligtelser). Graviditet og barsel omfatter perioden fra undfangelsen til amningens ophør.

Forklaring ad artikel [II-94] - Social sikring og social bistand

Princippet i artikel [34]²³, stk. 1, er baseret på artikel 137 og 140 i traktaten om Unionens funktionsmåde samt på artikel 12 i den europæiske socialpagt og punkt 10 i fællesskabspagten om arbejdstagernes rettigheder. Det skal overholdes af Unionen, når den udøver sine beføjelser i henhold til artikel [III-210 og III-213] i traktaten om Unionens funktionsmåde. Omtalen af sociale tjenester tager sigte på de tilfælde, hvor der er indført sådanne tjenester til sikring af visse ydelser, men indebærer ikke, at sådanne tjenester skal indføres, hvis de ikke allerede findes. Graviditet og barsel skal forstås på samme måde som i foregående artikel.

Stk. 2 er baseret på artikel 12, stk. 4, og artikel 13, stk. 4, i den europæiske socialpagt og på punkt 2 i fællesskabspagten om arbejdstagernes grundlæggende arbejdsmarkedsmæssige og sociale rettigheder og afspejler de regler, der følger af forordning (EØF) nr. 1408/71 og nr. 1612/68.

Stk. 3 bygger på artikel 13 i den europæiske socialpagt samt artikel 30 og 31 i den reviderede socialpagt og punkt 10 i fællesskabspagten. Det skal overholdes af EU i de politikker, der er baseret på artikel [III-210] i traktaten om Unionens funktionsmåde.

²² Artikel [II-93].

²³ Artikel [II-94].

Forklaring ad artikel [II-95] - Sundhedsbeskyttelse

Princippet i denne artikel er baseret på artikel 152 i EF-traktaten, der nu er erstattet af artikel [III-278] i traktaten om Unionens funktionsmåde, og på artikel 11 og 13 i den europæiske socialpagt. Andet punktum er en gentagelse af artikel III-278, stk. 1.

Forklaring ad artikel [II-96] - Adgang til tjenesteydelser af almen økonomisk interesse

Denne artikel ligger fuldt ud på linje med artikel [III-122] i traktaten om Unionens funktionsmåde og skaber ikke nogen ny ret. Den fastslår blot princippet om, at EU skal respektere adgangen til tjenesteydelser af almen økonomisk interesse, som fastsat i de nationale bestemmelser, når disse bestemmelser er forenelige med EU-retten.

Forklaring ad artikel [II-97] - Miljøbeskyttelse

Princippet i denne artikel er baseret på artikel 2, 6 og 174 i EF-traktaten, der nu er erstattet af artikel [I-3, stk. 3,] i traktaten om Den Europæiske Union og artikel [III-119 og III-233] i traktaten om Unionens funktionsmåde.

Det er ligeledes inspireret af bestemmelserne i visse nationale forfatninger.

Forklaring ad artikel [II-98] - Forbrugerbeskyttelse

Princippet i denne artikel er baseret på artikel [153] i traktaten om Unionens funktionsmåde.

AFSNIT V - BORGERRETTIGHEDER

Forklaring ad artikel [II-99] - Stemmeret og valgbarhed til Europa-Parlamentet

Artikel [39]²⁴ finder anvendelse på de betingelser, der er fastsat i traktaterne i overensstemmelse med chartrets artikel 52, stk. 2²⁵. Faktisk svarer artikel 39, stk. 1, til den ret, der er sikret ved artikel [I-10, stk. 2] i traktaten om Unionens funktionsmåde (jf. endvidere retsgrundlaget i artikel [III-126] i traktaten om Unionens funktionsmåde om vedtagelse af de nærmere bestemmelser for udøvelsen af disse rettigheder), og artiklens stk. 2 svarer til artikel [I-20, stk. 2] i traktaten om Den Europæiske Union. Artikel 39, stk. 2, indeholder de grundlæggende principper for valgsystemet i en demokratisk stat.

²⁴ Artikel [II-99].

²⁵ Artikel [II-112, stk. 2].

Forklaring ad artikel [II-100] - Stemmeret og valgbarhed til kommunale valg

Denne artikel svarer til den ret, der er sikret ved artikel [I-10, stk. 2,] i traktaten om Unionens funktionsmåde (jf. endvidere retsgrundlaget i artikel [III-126] i traktaten om Unionens funktionsmåde om vedtagelsen af de nærmere bestemmelser for udøvelsen af disse rettigheder). I henhold til chartrets artikel 52, stk. 2, skal den anvendes på de betingelser, der er fastlagt i disse artikler i traktaterne.

Forklaring ad artikel [II-101] - Ret til god forvaltning

Artikel [41]²⁶ er baseret på eksistensen af Unionen som et retsfællesskab, der er opstået via den retspraksis, der har stadfæstet god forvaltning som et overordnet retsprincip (se bl.a. Domstolens dom af 31. marts 1992, C-255/90 P, Burban, Sml. 1992, s. I-2253, samt dommene ved Retten i Første Instans af 18. september 1995, T-167/94, Nölle, Sml. 1995, s. II-2589, og af 9. juli 1999, T-231/97, New Europe Consulting m.fl. Sml. II-2403). Retten, som den kommer til udtryk i stk. 1 og 2, følger af retspraksis (Domstolens domme af 15. oktober 1987, sag 222/86, Heylens, Sml. 1987, s. 4097, præmis 15, af 18. oktober 1989, sag 374/87, Orkem, Sml. 1989, s. 3283, og af 21. november 1991, C-269/90, TU München, Sml. 1991, s. I-5469; dommene ved Retten i Første Instans af 6. december 1994, T-450/93, Lisrestal, Sml. 1994, s. II-1177, og af 18. september 1995, T-167/94, Nölle, Sml. 1995, s. II-258) og er for så vidt angår pligten til at begrunde beslutninger baseret på artikel [253] i traktaten om Unionens funktionsmåde (jf. også retsgrundlaget i artikel [III-398] i traktaten om Unionens funktionsmåde for vedtagelse af lovgivning, der tilsigter en åben, effektiv og uafhængig europæisk forvaltning).

Stk. 3 er en gengivelse af den ret, der nu er sikret ved artikel [III-431] i traktaten om Unionens funktionsmåde. Stk. 4 er en gengivelse af den ret, der nu er sikret ved forfatningens artikel [I-10, stk. 2, litra d)], og artikel [III-129] i traktaten om Unionens funktionsmåde. I henhold til chartrets artikel [52, stk. 2,]²⁷ skal disse rettigheder anvendes på de betingelser og med de begrænsninger, der er fastlagt i traktaterne.

Adgangen til effektive retsmidler, der er et vigtigt aspekt ved dette spørgsmål, sikres ved dette charters artikel [47]²⁸.

²⁶ Artikel [II-101].

²⁷ Artikel [II-112, stk. 2].

²⁸ Artikel [II-107].

Forklaring ad artikel [II-102] - Ret til aktindsigt

Den ret, der sikres ved denne artikel, er overtaget fra EF-traktatens artikel 255, som forordning nr. 1049/2001 efterfølgende er blevet vedtaget på grundlag af. Det Europæiske Konvent har udvidet denne ret til også at omfatte institutioners, organers og agenturers dokumenter generelt, uanset deres form, jf. artikel [I-50, stk. 3,] i traktaten om Unionens funktionsmåde. I henhold til chartrets artikel [52, stk. 2]²⁹, kan der gives aktindsigt på de betingelser og med de begrænsninger, der er fastlagt i artikel [I-50, stk. 3, og III-399] i traktaten om Unionens funktionsmåde.

Forklaring ad artikel [II-103] - Den Europæiske Ombudsmand

Den ret, der sikres ved denne artikel, er den samme som den, der er sikret ved artikel [I-10 og III-335] i traktaten om Unionens funktionsmåde. I henhold til chartrets artikel [52, stk. 2,]³⁰ skal den anvendes på de betingelser, der er fastlagt i disse to artikler.

Forklaring ad artikel [II-104] - Ret til at indgive andragender

Den ret, der sikres ved denne artikel, er den samme som den, der er sikret ved artikel [I-10 og III-334] i traktaten om Unionens funktionsmåde. I henhold til chartrets artikel 52, stk. 2, skal den anvendes på de betingelser, der er fastlagt i disse to artikler.

Forklaring ad artikel [II-105] - Fri bevægelighed og opholdsret

Den ret, der sikres ved stk. 1, er den samme som den, der er sikret ved artikel [I-10, stk. 2, litra a,] i traktaten om Unionens funktionsmåde (jf. endvidere retsgrundlaget i artikel III-125, og Domstolens dom af 17. september 2002, sag C-413/99 Baumbast, Sml. 2002, s. 709). I henhold til chartrets artikel [52, stk. 2,]³¹ skal den anvendes på de betingelser og med de begrænsninger, der er fastlagt i traktaterne.

I stk. 2 omtales den beføjelse, som Unionen har i henhold til artikel [III-265 og III-267] i traktaten om Unionens funktionsmåde. Heraf følger, at indrømmelsen af denne ret er betinget af, at institutionerne udøver denne beføjelse.

Forklaring ad artikel [II-106] - Diplomatiske og konsulære beskyttelse

Den ret, der sikres ved denne artikel, er den samme som den, der er sikret ved artikel [I-10] i traktaten om Unionens funktionsmåde, jf. endvidere retsgrundlaget i artikel [III-127]. I henhold til chartrets artikel [52, stk. 2,]³² skal den anvendes på de betingelser, der er fastlagt i disse artikler.

²⁹ Artikel [II-112, stk. 2].

³⁰ Artikel [II-112, stk. 2].

³¹ Artikel [II-112, stk. 2].

³² Artikel [II-112, stk. 2].

AFSNIT VI - RETFÆRDIGHED I RETSSYSTEMET

Forklaring ad artikel [II-107] - Adgang til effektive retsmidler og til en upartisk domstol

Stk. 1 er baseret på artikel 13 i EMK:

"Enhver, hvis rettigheder og friheder efter denne konvention er blevet krænket, skal have adgang til effektive retsmidler herimod for en national myndighed, uanset om krænkelsen er begået af personer, der handler i embeds medfør".

I EU-retten er beskyttelsen dog mere omfattende, da den sikrer adgang til effektive retsmidler for en domstol. Domstolen har stadfæstet denne rettighed som et overordnet princip i EU-retten i sin dom af 15. maj 1986, Johnston, (sag 222/84, Sml. 1986, s. 1651; se også dom af 15. oktober 1987, sag 222/86, Heylens, Sml. 1987, s. 4097, og dom af 3. december 1992, C-97/91, Borelli, Sml. 1992, s. I-6313). Ifølge Domstolen gælder dette overordnede princip i EU-retten også medlemsstaterne, når de anvender EU-retten. Formålet med at optage denne retspraksis i chartret har ikke været at ændre den domstolskontrolordning, der er fastlagt i traktaterne, og navnlig ikke reglerne for antagelse af direkte søgsmål ved EU-Domstolen. Det Europæiske Konvent har drøftet Unionens domstolskontrolordning, herunder reglerne om antagelighed, og bekræftet den og samtidig tilpasset den i visse henseender, jf. artikel [III-353 til III-381] i traktaten om Unionens funktionsmåde, især artikel III-365, stk. 4. Artikel 47³³ finder anvendelse over for EU's institutioner og medlemsstaterne, når de gennemfører fællesskabsretten, og gælder alle de rettigheder, der er sikret ved EU-retten.

Stk. 2 svarer til artikel 6, stk. 1, i EMK, der er affattet således:

"Enhver har ret til en retfærdig og offentlig rettergang inden en rimelig frist for en uafhængig og upartisk domstol, der er oprettet ved lov, når der skal træffes afgørelse enten i en strid om hans borgerlige rettigheder og forpligtelser eller angående en mod ham rettet anklage for en forbrydelse. Dommen skal afsiges i et offentligt møde, men pressen og offentligheden kan udelukkes helt eller delvis fra retsforhandlingerne af hensyn til sædeligheden, den offentlige orden eller den nationale sikkerhed i et demokratisk samfund, når det kræves af hensynet til mindreårige eller til beskyttelse af parternes privatliv, eller under særlige omstændigheder i det efter rettens mening strengt nødvendige omfang, når offentlighed ville skade retfærdighedens interesser."

I EU-retten finder retten til en domstol ikke kun anvendelse på tvister om borgerlige rettigheder og pligter. Det er en af følgerne af, at EU er et retsfællesskab, som Domstolen fastslog i sag 294/83, Miljøpartiet "les Verts" mod Europa-Parlamentet (dom af 23. april 1986, Sml. 1988, s. 1339). Bortset fra deres anvendelsesområde finder garantierne i EMK dog anvendelse på lignende måde i EU.

³³ Artikel [II-107].

For så vidt angår stk. 3 bemærkes det, at der ifølge Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols retspraksis skal ydes retshjælp, hvis en manglende hjælp ville udhule garantien for effektive retsmidler (dom EMK af 9.10.1979, Airey, Serie A, bind 32,11). Der findes ligeledes en retshjælpsordning ved EU-Domstolen.

Forklaring ad artikel [II-108] - Uskyldsformodning og forsvarers rettigheder

Artikel 48 er den samme som artikel 6, stk. 2 og 3 i EMK, der er affattet således:

- "2. Enhver, der anklages for en lovovertrædelse, skal anses for uskyldig, indtil hans skyld er bevist i overensstemmelse med loven.
3. Enhver, der er anklaget for en lovovertrædelse, skal mindst have ret til følgende:
- a) at blive underrettet snarest muligt, udførligt og på et sprog, som han forstår, om indholdet af og årsagen til den sigtelse, der er rejst mod ham;
 - b) at få tilstrækkelig tid og lejlighed til at forberede sit forsvar;
 - c) at forsvare sig personligt eller ved bistand af en forsvarer, som han selv har valgt, og, hvis han ikke har tilstrækkelige midler til at betale for juridisk bistand, at modtage den uden betaling, når dette kræves i retfærdighedens interesse;
 - d) at afhøre eller lade afhøre imod ham førte vidner og at få vidner for ham tilsagt og afhørt på samme betingelser som vidner, der føres imod ham;
 - e) at få vederlagsfri bistand af en tolk, hvis han ikke forstår eller taler det sprog, der anvendes i retten."

I overensstemmelse med artikel 52, stk. 3,³⁴ har denne ret samme betydning og omfang som den, der er sikret ved EMK.

Forklaring ad artikel [II-109] - Legalitetsprincippet og princippet om proportionalitet mellem lovovertrædelse og straf

Denne artikel gentager den klassiske retsregel om ikke at tillægge strafferetlige regler og straffedomme tilbagevirkende kraft. Man har tilføjet reglen om mildere retsreglers tilbagevirkende kraft, der findes i flere medlemsstater, og som findes i artikel 15 i konventionen om borgerlige og politiske rettigheder.

³⁴ Artikel [II-112, stk. 2].

Artikel 7 i EMK har følgende affattelse:

- "1. Ingen kan kendes skyldig i et strafbart forhold på grund af en handling eller undladelse, der ikke udgjorde en forbrydelse efter national eller international ret på det tidspunkt, da den blev begået. Der kan heller ikke pålægges en strengere straf end den, der var anvendelig på det tidspunkt, da lovovertrædelsen blev begået.
2. Denne artikel er ikke til hinder for, at en person domfældes og straffes for en handling eller undladelse, der på det tidspunkt, da den blev begået, var en forbrydelse ifølge de af civiliserede nationer anerkendte almindelige retsprincipper."

Man har i stk. 2 blot slettet ordet "civiliserede", hvilket ikke medfører nogen ændringer i betydningen af dette stykke, der bl.a. tager sigte på forbrydelser mod menneskeheden. I overensstemmelse med artikel 52, stk. 3,³⁵ har den ret, der sikres, altså samme betydning og omfang, som den, der sikres ved EMK.

Stk. 3 indeholder det almindelige princip om, at straffen skal stå i rimeligt forhold til overtrædelsen, der er stadfæstet i medlemsstaternes fælles forfatningsmæssige traditioner og EF-Domstolens retspraksis.

Forklaring ad artikel [II-110] - Ret til ikke at blive retsforfulgt eller straffet to gange for samme lovovertrædelse

Artikel 4 i protokol nr. 7 til EMK har følgende affattelse:

- "1. Under én og samme stats jurisdiktion skal ingen i en straffesag på ny kunne stilles for en domstol eller dømmes for en lovovertrædelse, for hvilken han allerede er blevet endeligt frikendt eller domfældt i overensstemmelse med denne stats lovgivning og strafferetspleje.
2. Bestemmelserne i foregående stykke forhindrer ikke genoptagelse af sagen i overensstemmelse med vedkommende stats lovgivning og strafferetspleje, såfremt der foreligger bevis for nye eller nyopdagede kendsgerninger, eller såfremt der i den tidligere rettergang er begået en grundlæggende fejl, som kunne påvirke sagens udfald.
3. Der kan ikke ske fravigelse fra denne artikel i medfør af artikel 15 i konventionen."

Non bis in idem-reglen gælder i EU-retten (jf. en omfattende retspraksis, f.eks. dom af 5. maj 1966, Gutmann mod Kommissionen, sag 18/65 og 35/65, Sml. 1966, s. 150, og i en aktuel sag Rettens dom af 20. april 1999, forenede sager T305/94 m.fl., Limburgse Vinyl Maatschappij NV mod Kommissionen, Sml. II-931). Det præciseres, at reglen om ikke-kumulation gælder to sanktioner af samme art, i dette tilfælde strafferetlige sanktioner.

³⁵ Artikel [II-112, stk. 2].

I henhold til artikel [50]³⁶ gælder non bis in idem-reglen ikke kun inden for en medlemsstats rets-område, men også mellem flere medlemsstater. Dette svarer til gældende EU-ret, se artikel 54 58 i Schengen-gennemførelseskonventionen og Domstolens dom af 11. februar 2003, C-187/01, Gözütok (endnu ikke offentliggjort), artikel 7 i konventionen om beskyttelse af Fællesskabets finansielle interesser og artikel 10 i konventionen om bekæmpelse af bestikkelse. De meget begrænsede undtagelser i disse konventioner, hvorefter medlemsstaterne kan fravige non bis in idem-reglen, er omfattet af den horisontale bestemmelse i chartrets artikel 52, stk. 1,³⁷ om begrænsninger. For så vidt angår de situationer, der er omhandlet i artikel 4 i nævnte protokol nr. 7, dvs. anvendelsen af princippet inden for én og samme stat, har den rettighed, der sikres, samme betydning og omfang, som den tilsvarende ret i EMK.

AFSNIT VII - ALMINDELIGE BESTEMMELSER VEDRØRENDE FORTOLKNING OG ANVENDELSE AF CHARTRET

Forklaring ad artikel [II-111] - Anvendelsesområde

Formålet med artikel [51]³⁸ er at fastlægge chartrets anvendelsesområde. Bestemmelsen skal klart fastslå, at chartret først og fremmest finder anvendelse på Unionens institutioner og organer under iagttagelse af nærhedsprincippet. Denne bestemmelse blev udarbejdet i overensstemmelse med artikel [6, stk. 2,] i traktaten om Den Europæiske Union, der pålægger Unionen at respektere de grundlæggende rettigheder, samt med mandatet fra Det Europæiske Råd i Köln. Udtrykket "institutioner" er stadfæstet i traktaterne. Udtrykket "kontorer og agenturer" anvendes hyppigt i traktaterne om alle de instanser, der er oprettet ved traktaterne eller den afledte ret (se f.eks. artikel [I-50 eller I-51] i traktaten om Unionens funktionsmåde).

For så vidt angår medlemsstaterne følger det utvetydigt af Domstolens retspraksis, at forpligtelsen til at respektere de grundlæggende rettigheder, der er fastlagt inden for rammerne af Unionen, kun påhviler medlemsstaterne, når de handler inden for rammerne af EU-retten (dom af 13. juli 1989, Wachauf, sag 5/88, Sml. 1989, s. 2609, og dom af 18. juni 1991, ERT, Sml. 1991, s. I-2925, dom af 18. december 1997, C-309/96, Annibaldi, Sml. 1997 I, s. 7493). Domstolen har bekræftet denne retspraksis med følgende ord: "Endvidere bemærkes, at de i fællesskabsretten gældende principper for beskyttelse af de grundlæggende rettigheder også er bindende for medlemsstaterne, når disse gennemfører fællesskabsbestemmelserne" (dom af 13. april 2000, sag C-292/97, Sml. 2000, s. 2737, præmis 37). Naturligvis finder denne regel, således som den er knæsat i dette charter, både anvendelse på centrale myndigheder og regionale og lokale instanser samt på de offentlige myndigheder, når de anvender EU-retten.

³⁶ Artikel [II-110].

³⁷ Artikel [II-112, stk. 2].

³⁸ Artikel [II-111].

Stk. 2 bekræfter sammen med andet punktum i stk. 1, at chartret ikke kan bevirke en udvidelse af de kompetencer og opgaver, som Unionen har i henhold til traktaterne. Det drejer sig om udtrykkeligt at nævne, hvad der logisk følger af nærhedsprincippet og af, at Unionen kun har de kompetencer, som er tildelt den. De grundlæggende rettigheder, således som de er sikret i Unionen, har kun virkning inden for rammerne af de kompetencer, der er fastlagt i traktaterne. En forpligtelse for EU's institutioner i henhold til andet punktum i stk. 1 til at fremme principperne i chartret, gælder derfor kun inden for grænserne af de beføjelser, institutionerne er tildelt.

Stk. 2 bekræfter endvidere, at chartret ikke medfører en udvidelse af EU-rettens anvendelsesområde ud over Unionens beføjelser i henhold til traktaterne. Domstolen har allerede stadfæstet denne regel med anerkendelsen af de grundlæggende rettigheder som en del af EU-retten (dom af 17. februar 1998, C-249/96 Grant, Sml. 1998 I, s. 621, præmis 45). Det er en selvfølge, at henvisningen til chartret i artikel [I-9] i traktaten om Den Europæiske Union i henhold til denne regel ikke kan forstås som en udvidelse af medlemsstaternes handlemuligheder "når de gennemfører EU-retten" (i overensstemmelse med stk. 1 og ovennævnte retspraksis).

Forklaring ad artikel [II-112] - Rækkevidde og fortolkning af rettigheder og principper

Formålet med artikel [52]³⁹ er at fastsætte rækkevidden af chartrets rettigheder og principper og at fastlægge regler for fortolkningen af dem. Stk. 1 omhandler begrænsninger. Den affattelse, der er anvendt, bygger på Domstolens retspraksis, hvori det hedder: "... Det fremgår imidlertid af fast retspraksis, at udøvelsen af sådanne rettigheder kan underkastes begrænsninger, især inden for rammerne af en fælles markedsordning, såfremt disse begrænsninger faktisk svarer til de fællesskabsformål, der tjener almenvellet, og ikke i lyset af det tilsigtede formål udgør et uforholdsmæssigt og urimeligt indgreb, som berører disse rettigheders egentlige indhold" (dom af 13. april 2000, sag C-292/97, præmis 45). Omtalen af de generelle interesser, som anerkendes af Unionen, dækker både de formål, der er nævnt i artikel [I-2] i traktaten om Den Europæiske Union, og andre interesser, der beskyttes af specifikke bestemmelser i traktaterne, såsom artikel [I-5, stk. 1,] i traktaten om Den Europæiske Union, artikel III-133, stk. 3, i traktaten om Unionens funktionsmåde og artikel III-154 og III-436 i denne traktat.

I stk. 2 omtales rettigheder, der allerede var udtrykkeligt sikret i traktaten om oprettelse af Det Europæiske Fællesskab, og som anerkendes i chartret, og som nu findes i traktaterne (især de rettigheder, der følger af unionsborgerskabet). Det præciseres, at disse rettigheder fortsat er underlagt de betingelser og de begrænsninger, der gælder for de EU-bestemmelser, som de er baseret på, og som findes i traktaterne. Chartret ændrer ikke de rettigheder, der findes i henhold til EF-traktaten, og som fremgår af traktaterne.

³⁹ Artikel [II-112].

Stk. 3 skal sikre den nødvendige sammenhæng mellem chartret og EMK, idet det fastslår reglen om, at i det omfang rettighederne i dette charter svarer til rettigheder, der sikres ved EMK, er deres betydning og rækkevidde, herunder de tilladte begrænsninger, de samme som i EMK. Det følger navnlig heraf, at lovgiverne, når de fastsætter begrænsninger for disse rettigheder, skal overholde de samme standarder som dem, der er fastlagt i det detaljerede begrænsningsregime i EMK, som derved bliver gældende for de rettigheder, der er omfattet af dette stykke, dog uden at dette berører EU-rettens og EU-Domstolens autonomi.

Henvisningen til EMK omfatter både konventionen og protokollerne. Betydningen og omfanget af de sikrede rettigheder fastsættes ikke kun af teksten i disse instrumenter, men også af retspraksis ved Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol og ved EU-Domstolen. Sidste punktum i stykket har til formål at give Unionen mulighed for at sikre en mere omfattende beskyttelse. Under alle omstændigheder må chartrets beskyttelsesniveau aldrig være lavere end EMK's.

Chartret berører ikke medlemsstaternes mulighed for at påberåbe sig artikel 15 i EMK, der åbner mulighed for fravigelse af forpligtelser ifølge konventionen under krig eller anden offentlig faretilstand, der truer nationens eksistens, når de træffer forholdsregler, der vedrører det nationale forsvar i tilfælde af krig og opretholdelse af lov og orden i overensstemmelse med deres ansvar, jf. artikel [II-5, stk. 1,] i traktaten om Den Europæiske Union og artikel [III-131 og III-262] i traktaten om Unionens funktionsmåde.

Listen over de rettigheder, der på nuværende stadium og uden at det udelukker en udvikling i retten, lovgivningen og traktaterne, kan betragtes som svarende til rettigheder i EMK i overensstemmelse med dette stykke, er gengivet nedenfor. De rettigheder, der ligger ud over rettighederne i EMK, er ikke gengivet.

1. Artikler i chartret, der har samme betydning og omfang som de tilsvarende artikler i EMK:
 - artikel [2]⁴⁰ svarer til artikel 2 i EMK
 - artikel [4]⁴¹ svarer til artikel 3 i EMK
 - artikel [5]⁴², stk. 1 og 2, svarer til artikel 4 i EMK

⁴⁰ Artikel [II-62].

⁴¹ Artikel [II-64].

⁴² Artikel [II-65].

- artikel [6]⁴³ svarer til artikel 5 i EMK
 - artikel [7]⁴⁴ svarer til artikel 8 i EMK
 - artikel [10]⁴⁵, stk. 1, svarer til artikel 9 i EMK
 - artikel [11]⁴⁶ svarer til artikel 10 i EMK, jf. dog de begrænsninger, som EU-retten kan lægge på medlemsstaternes ret til at indføre bevillingsordninger, som omhandlet i artikel 10, stk. 1, tredje punktum, i EMK
 - artikel [17]⁴⁷ svarer til artikel 1 i tillægsprotokollen til EMK
 - artikel [19]⁴⁸, stk. 1, svarer til artikel 4 i tillægsprotokol nr. 4
 - artikel [19], stk. 2, svarer til artikel 3 i EMK, som fortolket af Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol
 - artikel [48]⁴⁹ svarer til artikel 6, stk. 2 og 3, i EMK
 - artikel [49]⁵⁰, stk. 1 (bortset fra sidste punktum) og 2, svarer til artikel 7 i EMK.
2. Artikler, der har samme betydning og omfang som de tilsvarende artikler i EMK, men som har større rækkevidde:
- artikel [9]⁵¹ dækker anvendelsesområdet for artikel 12 i EMK, men dens anvendelsesområde kan udvides til andre former for ægteskab, når den nationale lovgivning indfører dem
 - artikel [12]⁵², stk. 1, svarer til artikel 11 i EMK, men anvendelsesområdet er udvidet til også at omfatte EU-niveau

⁴³ Artikel [II-66].

⁴⁴ Artikel [II-67].

⁴⁵ Artikel [II-70].

⁴⁶ Artikel [II-71].

⁴⁷ Artikel [II-77].

⁴⁸ Artikel [II-79].

⁴⁹ Artikel [II-108].

⁵⁰ Artikel [II-109].

⁵¹ Artikel [II-69].

⁵² Artikel [II-72].

- artikel [14]⁵³, stk. 1, svarer til artikel 2 i tillægsprotokollen til EMK, men anvendelsesområdet er udvidet til også at omfatte erhvervsuddannelse og efter- og videreuddannelse
- artikel [14], stk. 3, svarer til artikel 2 i tillægsprotokollen til EMK med hensyn til forældres rettigheder
- artikel [47]⁵⁴, stk. 2 og 3 svarer til artikel 6, stk. 1, i EMK, men begrænsningen til tvister om borgerlige rettigheder og forpligtelser eller anklager for en forbrydelse gælder ikke i forbindelse med EU-retten og gennemførelsen heraf
- artikel [50]⁵⁵ svarer til artikel 4 i protokol nr. 7 til EMK, men rækkevidden er udvidet til også at omfatte EU-niveau mellem medlemsstaternes domstole indbyrdes.
- Endelig kan Den Europæiske Unions borgere inden for EU-rettens anvendelsesområde ikke betragtes som udlændinge, da enhver forskelsbehandling på grundlag af nationalitet er forbudt. De indskrænkninger, der er fastsat i artikel 16 i EMK med hensyn til udlændinges rettigheder, gælder altså ikke for dem i denne forbindelse.

Fortolkningsreglen i stk. 4 er baseret på artikel [6, stk. 2,] [I-9, stk. 3,] i traktaten om Den Europæiske Union, og den tager behørigt hensyn til den tilgang til de fælles forfatningsmæssige traditioner, som Domstolen har fulgt (f.eks. dom af 13. december 1979, Sag 44/79 Hauer, Sml. 1979, s. 3727; dom af 18. maj 1982, Sag 155/79, AM&S, Sml. 1982, s. 1575). Ifølge denne regel skal de pågældende charterrettigheder ikke fortolkes snævert som "laveste fællesnævner", men snarere som et tilbud om en høj beskyttelsesstandard, der er passende i forhold til EU-retten og i harmoni med de fælles forfatningsmæssige traditioner.

⁵³ Artikel [II-74].

⁵⁴ Artikel [II-107].

⁵⁵ Artikel [II-110].

I stk. 5 præciseres sondringen mellem "rettigheder" og "principper" i chartret. Ifølge denne sondring skal subjektive rettigheder respekteres, mens principper skal iagttages (artikel 51, stk. 1⁵⁶). Principper kan gennemføres ved lovgivningsmæssige retsakter eller gennemførelsesretsakter (der vedtages af Unionen i overensstemmelse med dens beføjelser og af medlemsstaterne, når de gennemfører EU-ret); de får derfor kun betydning for domstolene, når sådanne retsakter skal fortolkes eller ændres. De giver derimod ikke anledning til direkte krav på aktiv handling fra EU-institutionernes eller medlemsstaternes myndigheders side. Dette er både i overensstemmelse med Domstolens retspraksis (jf. bl.a. retspraksis i forbindelse med "forsigtighedsprincippet" i artikel [174, stk. 2,] i traktaten om Unionens funktionsmåde: dom afsagt af Retten i Første Instans af 11. september 2002, T-13/99, Pfizer mod Rådet, med mange henvisninger til tidligere retspraksis, og en række domme i forbindelse med artikel 33 (tidl. artikel 39) vedrørende principperne for lovgivningen på landbrugsområdet, f.eks. Domstolens dom C-265/85, Van den Berg, Sml. 1987, s. 1155: undersøgelse af princippet om markedsstabilisering og berettigede forventninger) og tilgangen i medlemsstaternes forfatningsmæssige systemer til "principper", særlig i forbindelse med sociallovgivning. Til illustration kan nævnes nogle eksempler på principper, der anerkendes i chartret, f.eks. principperne i artikel 25, 26 og 37⁵⁷. I nogle tilfælde kan en charterartikel både indeholde elementer af en ret og af et princip, f.eks. artikel 23, 33 og 34⁵⁸.

Stk. 6 henviser til de forskellige artikler i chartret, som i overensstemmelse med nærhedsprincippet tager hensyn til nationale love og national praksis.

Forklaring ad artikel [II-113] - Beskyttelsesniveau

Formålet med denne bestemmelse er at bevare det beskyttelsesniveau, der for øjeblikket findes i EU-retten, medlemsstaternes lovgivning og folkeretten på deres respektive anvendelsesområde. EMK er nævnt på grund af sin store betydning.

Forklaring ad artikel [II-114] - Forbud mod misbrug af rettigheder

Denne artikel svarer til artikel 17 i EMK:

"Intet i denne konvention må fortolkes, som om den medførte ret for nogen stat, gruppe eller person til at indlade sig på nogen virksomhed eller udføre nogen handling, der tilsigter at tilintetgøre nogen af de heri nævnte rettigheder og friheder, eller at begrænse dem i videre omfang, end der er hjemmel for i konventionen."

⁵⁶ Artikel [II-111].

⁵⁷ Artikel [II-85, II-86 og II-97].

⁵⁸ Artikel [II-83, II-93 og II-94].

13. Erklæring ad artikel [III-116]

Konferencen er enig om, at Unionen i sine forskellige politikker som led i de generelle bestræbelser på at fjerne uligheder mellem kvinder og mænd vil sigte på at bekæmpe alle former for vold i hjemmet. Medlemsstaterne bør træffe alle nødvendige foranstaltninger til at forebygge og straffe disse kriminelle handlinger og støtte og beskytte ofre.

14. Erklæring ad artikel [III-136 og artikel III-267]

Hvis et udkast til lovgivningsmæssig retsakt baseret på artikel [III-267, stk. 2,] vil berøre grundlæggende aspekter af en medlemsstats sociale sikringssystem, herunder anvendelsesområde, omkostninger og økonomisk struktur, eller berøre dette systems økonomiske balance, jf. artikel [III-136, stk. 2,] skal der efter konferencens opfattelse tages behørigt hensyn til den pågældende medlemsstats interesser.

15. Erklæring ad artikel [III-160 og III-322]

Konferencen erindrer om, at overholdelse af grundlæggende rettigheder og frihedsrettigheder navnlig indebærer, at der tages behørigt hensyn til beskyttelse og overholdelse af retten til en retfærdig rettergang for de berørte enkeltpersoner eller enheder. Med henblik herpå og for at sikre en grundig domstolskontrol af afgørelser, som underkaster en enkeltperson eller enhed restriktive foranstaltninger, skal sådanne afgørelser baseres på klare og entydige kriterier. Disse kriterier bør tilpasses den enkelte restriktive foranstaltnings særlige kendetegn.

16. Erklæring ad artikel [III-167, stk. 2, litra c)]

Konferencen bemærker, at artikel [III-167, stk. 2, litra c),] skal fortolkes i overensstemmelse med eksisterende retspraksis i De Europæiske Fællesskabers Domstol og Retten i Første Instans for så vidt angår bestemmelsernes anvendelighed på støtte til visse områder i Forbundsrepublikken Tyskland, der er berørt af Tysklands tidligere deling.

17. Erklæring ad artikel [III-184]

Konferencen bekræfter i forbindelse med artikel [III-184], at en forøgelse af vækstpotentialet og sikring af sunde budgetmæssige stillinger er de to grundpiller i Unionens og medlemsstaternes økonomiske politik og finanspolitik. Stabilitets- og vækstpagten er et vigtigt redskab til opnåelse af disse mål.

Konferencen bekræfter sine forpligtelser med hensyn til bestemmelserne om stabilitets- og vækstpagten som rammen for samordningen af budgetpolitikkerne i medlemsstaterne.

Konferencen bekræfter, at et regelbaseret system er den bedste garanti for, at forpligtelserne håndhæves, og at alle medlemsstater behandles lige.

Inden for denne ramme bekræfter konferencen også sine forpligtelser med hensyn til målene i Lissabon-strategien: jobskabelse, strukturreformer og social sammenhængskraft.

Unionen stræber efter at opnå en afbalanceret økonomisk vækst og prisstabilitet. De økonomiske politikker og budgetpolitikkerne må derfor fastlægge de rette prioriteter med henblik på at opnå økonomiske reformer, innovation, konkurrenceevne og styrkelse af private investeringer og forbrug i faser med svag økonomisk vækst. Dette bør afspejles i den retning, man giver budgetbeslutningerne, både nationalt og på EU-niveau, navnlig ved omstrukturering af de offentlige indtægter og udgifter under overholdelse af budgetdisciplinen i overensstemmelse med traktaterne og stabilitets- og vækstpagten.

De budgetmæssige og økonomiske udfordringer, medlemsstaterne står over for, understreger betydningen af en sund budgetpolitik igennem hele den økonomiske cyklus.

Konferencen er enig om, at medlemsstaterne bør udnytte perioder med økonomisk opsving til aktivt at konsolidere deres offentlige finanser og forbedre deres budgetmæssige stillinger. Målet er gradvist at opnå et budgetoverskud i opgangsperioder, hvilket skaber det nødvendige råderum til at tilpasse sig økonomiske nedgangsperioder og således bidrage til de offentlige finansers holdbarhed på lang sigt.

Medlemsstaterne ser frem til eventuelle forslag fra Kommissionen samt yderligere bidrag fra medlemsstaterne med hensyn til en styrkelse og afklaring af gennemførelsen af stabilitets- og vækstpagten. Medlemsstaterne vil træffe alle nødvendige foranstaltninger med henblik på at forøge vækstpotentialet i deres økonomier. En forbedret økonomisk-politisk samordning kunne støtte denne målsætning. Denne erklæring foregriber ikke den fremtidige debat om stabilitets- og vækstpagten.

18. Erklæring ad artikel [III-213]

Konferencen bekræfter, at de politikker, der er beskrevet i artikel [III-213], i det væsentlige hører under medlemsstaternes kompetence. De tilskyndelses- og samordningsforanstaltninger, der skal træffes på EU-plan i overensstemmelse med denne artikel, har supplerende karakter. De tjener til at styrke samarbejdet mellem medlemsstaterne og ikke til at harmonisere nationale systemer. De garantier og kutyper, der i hver medlemsstat findes med hensyn til arbejdsmarkedsparternes ansvar, berøres ikke heraf.

Denne erklæring berører ikke de bestemmelser i traktaterne, der tildeler Unionen kompetence, herunder på social- og arbejdsmarkedsområdet.

19. Erklæring ad artikel [III-220]

Efter konferencens opfattelse kan ordet "ømråder" i artikel [III-220] omfatte østater i deres helhed, hvis de nødvendige kriterier er opfyldt.

20. Erklæring ad artikel [III-243]

Konferencen bemærker, at bestemmelserne i artikel [III-243] skal anvendes i overensstemmelse med gældende praksis. Ordene "de foranstaltninger, der er truffet i Forbundsrepublikken Tyskland, (...) for at opveje de af Tysklands deling forårsagede ulemper for økonomien i visse af Forbundsrepublikkens områder, der berøres af denne deling," skal fortolkes i overensstemmelse med eksisterende retspraksis i De Europæiske Fællesskabers Domstol og Retten i Første Instans.

21. Erklæring ad artikel [III-248]

Konferencen er enig om, at Unionens indsats på området forskning og teknologisk udvikling skal udvise den tilbørlige respekt for de grundlæggende sigtelinjer og valg i medlemsstaternes forskningspolitik.

22. Erklæring ad artikel [III-256]

Konferencen mener, at artikel [III-256] ikke berører medlemsstaternes ret til at træffe de nødvendige forholdsregler med henblik på at sikre deres energiforsyning på de betingelser, der er nævnt i artikel [III-131].

23. Erklæring ad artikel [III-273, stk. 1, andet afsnit,]
i traktaten om Unionens funktionsmåde

Efter konferencens opfattelse bør de forordninger, der er nævnt i artikel [III-273, stk. 1, andet afsnit,] i traktaten om Unionens funktionsmåde, tage hensyn til national lovgivning og praksis i forbindelse med iværksættelse af efterforskning af straffesager.

24. Erklæring ad artikel [III-296]

Konferencen erklærer, at generalsekretæren for Rådet, den højtstående repræsentant for den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik, og Kommissionen sammen med medlemsstaterne bør indlede det forberedende arbejde vedrørende Tjenesten for EU's Optræden Udadtil, så snart traktaten om ændring af traktaten om Den Europæiske Union og traktaten om oprettelse af Det Europæiske Fællesskab er undertegnet.

25. Erklæring ad artikel [III-325] om medlemsstaternes forhandling og indgåelse af internationale aftaler vedrørende området med frihed, sikkerhed og retfærdighed

Konferencen bekræfter, at medlemsstaterne kan forhandle og indgå aftaler med tredjelande eller internationale organisationer på de områder, der er omfattet af tredje del, afsnit IV, kapitel 3, 4 og 5, for så vidt disse aftaler overholder EU-lovgivningen.

26. Erklæring ad artikel [III-419]

Konferencen erklærer, at når medlemsstaterne retter en anmodning om indførelse af et forstærket samarbejde, kan de angive, om de allerede på dette stadium har til hensigt at gøre brug af artikel [III-422] om udvidet brug af kvalificeret flertal eller den almindelige lovgivningsprocedure.

27. Erklæring ad artikel [IV-440, stk. 7]

De høje kontraherende parter er indforstået med, at Det Europæiske Råd i henhold til artikel [IV-440, stk. 7,] træffer en afgørelse om ændring af Mayottes status i forhold til Unionen, således at dette territorium bliver en region i den yderste periferi som nævnt i artikel [IV-440, stk. 2,] og artikel [III-424], når de franske myndigheder meddeler Det Europæiske Råd og Kommissionen, at den igangværende udvikling med hensyn til øens interne status tillader det.

28. Erklæring ad artikel [IV-448, stk. 2]

Konferencen finder, at muligheden for at udarbejde officielle oversættelser af traktaterne til de sprog, der er nævnt i artikel [IV-448, stk. 2], bidrager til at opfylde målet om respekt for Unionens rige kulturelle og sproglige mangfoldighed, jf. artikel [I-3, stk. 3, fjerde afsnit]. Konferencen bekræfter i den forbindelse, at Unionen lægger stor vægt på den kulturelle mangfoldighed i Europa, og at den fortsat vil vie disse og andre sprog særlig opmærksomhed.

Konferencen anbefaler, at de medlemsstater, der ønsker at gøre brug af muligheden i artikel [IV-448, stk. 2], inden seks måneder efter undertegnelsen af traktaten om ændring af traktaten om Den Europæiske Union og traktaten om Unionens funktionsmåde meddeler Rådet, hvilket eller hvilke sprog traktaterne vil blive oversat til.

29. Erklæring om forrang

Konferencen erindrer om, at traktaterne og den ret, der vedtages af Unionen på grundlag af traktaterne, i overensstemmelse med EU-Domstolens faste retspraksis har forrang frem for medlemsstaternes ret på de betingelser, der er fastlagt i nævnte retspraksis.

Endvidere har konferencen besluttet at knytte Rådets Juridiske Tjenestes udtalelse om forrang, jf. dokument 11197/07 (JUR 260), som bilag til denne slutakt:

"Udtalelse fra Rådets Juridiske Tjeneste af 22. juni 2007

"Det følger af Domstolens retspraksis, at fællesskabsrettens forrang er et af hovedprincipperne i fællesskabsretten. Ifølge Domstolen er dette princip uløseligt forbundet med Det Europæiske Fællesskabs karakter. Da der første gang blev afsagt dom på grundlag af denne faste retspraksis (Costa mod ENEL af 15. juli 1964, sag 6/64¹), var fællesskabsrettens forrang ikke nævnt i traktaten. Det er stadig tilfældet i dag. Den omstændighed, at princippet om fællesskabsrettens forrang ikke medtages i den nye traktat, ændrer ikke på nogen måde ved eksistensen af dette princip og ved Domstolens eksisterende retspraksis."

30. Erklæring om afgrænsning af kompetence

Konferencen understreger, at beføjelser, der ikke er tildelt Unionen i traktaterne, forbliver hos medlemsstaterne i overensstemmelse med den kompetencefordeling mellem Unionen og medlemsstaterne, der er fastsat i traktaten om Den Europæiske Union og traktaten om Unionens funktionsmåde.

Når traktaterne på et bestemt område tildeler Unionen en kompetence, som den deler med medlemsstaterne, udøver medlemsstaterne deres kompetence, i det omfang Unionen ikke har udøvet sin kompetence eller har besluttet at ophøre med at udøve den. Sidstnævnte situation opstår, når de relevante EU-institutioner beslutter at ophæve en lovgivningsmæssig retsakt, især for bedre til stadighed at kunne sikre, at nærhedsprincippet og proportionalitetsprincippet overholdes. Rådet kan på initiativ af et eller flere af sine medlemmer (repræsentanter for medlemsstaterne) og i overensstemmelse med artikel 208 i traktaten om Unionens funktionsmåde anmode Kommissionen om at forelægge forslag til ophævelse af en lovgivningsmæssig retsakt.

¹ "Af (...) dette fremgår det, at den af traktaten affødte ret, der hidrører fra en autonom retskilde, på grund af sin selvstændige natur retsligt må gå forud for en hvilken som helst national bestemmelse, idet den ellers ville miste sin fællesskabskarakter, og idet selve retsgrundlaget for Fællesskabet ellers ville blive bragt i fare."

Repræsentanterne for medlemsstaternes regeringer, forsamlet på en mellemstatslig konference, kan ligeledes i overensstemmelse med den almindelige revisionsprocedure i artikel [IV-443] i traktaten om Den Europæiske Union beslutte at ændre traktaterne, herunder også for at udvide eller indskrænke de beføjelser, der er tildelt Unionen i de nævnte traktater.

31. Erklæring om chartret om grundlæggende rettigheder

Chartret om grundlæggende rettigheder, der er juridisk bindende, bekræfter de grundlæggende rettigheder, som de er garanteret ved den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, og som de følger af medlemsstaternes fælles forfatningsmæssige traditioner.

Chartret udvider ikke anvendelsesområdet for EU-retten ud over Unionens beføjelser, etablerer ikke nye beføjelser eller opgaver for Unionen og ændrer ikke de beføjelser og opgaver, der er fastlagt i traktaterne.

32. Erklæring om den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik

Konferencen understreger, at de bestemmelser i traktaten om Den Europæiske Union, der omfatter den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik, herunder oprettelsen af posten som Unionens højtstående repræsentant for udenrigsanliggender og sikkerhedspolitik og af en Europæisk Tjeneste for Unionens Optræden udadtil, ikke berører medlemsstaternes nuværende ansvar med hensyn til udformningen og gennemførelsen af deres udenrigspolitik og heller ikke til deres nationale repræsentation i tredjelande og internationale organisationer.

Konferencen minder også om, at bestemmelserne vedrørende den fælles sikkerheds- og forsvarspolitik ikke berører den specifikke karakter af medlemsstaternes sikkerheds- og forsvarspolitik.

Den understreger, at EU og medlemsstaterne fortsat er bundet af bestemmelserne i De Forenede Nationers Pagt og navnlig af Sikkerhedsrådets og dets medlemmers primære ansvar for opretholdelsen af international fred og sikkerhed.

33. Erklæring om den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik

Ud over de specifikke procedurer, der er nævnt i [artikel 11, stk. 1] i traktaten om Den Europæiske Union, understreger konferencen, at bestemmelserne vedrørende den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik, herunder i relation til Unionens højtstående repræsentant for udenrigsanliggender og sikkerhedspolitik og Tjenesten for Unionens Optræden Udadtil, ikke berører den enkelte medlemsstats nuværende retsgrundlag, ansvar og beføjelser med hensyn til udformningen og gennemførelsen af dens udenrigspolitik, dens nationale diplomatiske tjeneste, dens forbindelser med tredjelande og deltagelse i internationale organisationer, herunder en medlemsstats medlemskab af FN's Sikkerhedsråd.

Konferencen noterer sig også, at bestemmelserne vedrørende den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik ikke giver Kommissionen nye beføjelser til at tage initiativ til afgørelser eller øger Europa-Parlamentets rolle.

Konferencen erindrer også om, at bestemmelserne vedrørende den fælles sikkerheds- og forsvarspolitik ikke berører den særlige karakter af medlemsstaternes sikkerheds- og forsvarspolitik.

34. Erklæring om Den Europæiske Unions status som juridisk person

Konferencen bekræfter, at det faktum, at Den Europæiske Union har status som juridisk person, ikke på nogen måde giver Unionen beføjelse til at lovgive eller handle ud over de beføjelser, som medlemsstaterne har tildelt Unionen i traktaterne.

35. Erklæring ad artikel 42, stk. 2,
i traktaten om Unionens funktionsmåde

Konferencen minder om, at Det Europæiske Råd i så tilfælde i overensstemmelse med artikel [I-21,] stk. 4, træffer afgørelse ved konsensus.

36. Erklæring om beskyttelse af personoplysninger
inden for politisamarbejde og retligt samarbejde i straffesager

Konferencen erkender, at det kan blive nødvendigt med specifikke regler om beskyttelse af personoplysninger og om fri bevægelighed for disse oplysninger inden for retligt samarbejde i straffesager og politisamarbejde som følge af disse områders specifikke karakter.

37. Erklæring ad artikel [152, stk. 1, litra c),]
i traktaten om Unionens funktionsmåde

Konferencen erklærer, at de foranstaltninger, der skal vedtages i medfør af artikel [III-278, stk. 4, litra c)], skal tilgodese fælles sikkerhedshensyn og have som mål at fastsætte høje kvalitetsstandarder, når nationale standarder med indvirkning på det indre marked ellers ville hindre, at der opnås et højt sundhedsbeskyttelsesniveau.

38. Erklæring ad artikel [I-18] i traktaten om Unionens funktionsmåde

Konferencen erklærer, at omtalen af Unionens mål i artikel [I-18] i traktaten om Unionens funktionsmåde henviser til målene som fastsat i artikel [I-3, stk. 2 og 3,] i traktaten om Den Europæiske Union og til målene i artikel [I-3, stk. 4,] for så vidt angår Unionens optræden udadtil under del III, afsnit V, i nævnte traktat. Det er derfor udelukket, at en handling baseret på artikel 308 i traktaten om Unionens funktionsmåde kun vil forfølge mål fastsat i artikel [I-3, stk. 1,] i traktaten om Den Europæiske Union. I den forbindelse bemærker konferencen, at der i henhold til artikel [I-40, stk. 6,] i traktaten om Den Europæiske Union ikke kan vedtages lovgivningsmæssige retsakter på området den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik.

39. Erklæring ad artikel [I-18] i traktaten om Unionens funktionsmåde

Konferencen understreger, at artikel [I-18] i traktaten om Den Europæiske Union, der er en integrerende del af et institutionelt system baseret på princippet om tildelte kompetencer, i henhold til Den Europæiske Unions Domstols faste retspraksis ikke kan tjene som grundlag for en udvidelse af Unionens beføjelser ud over de generelle rammer, der er oprettet ved bestemmelserne i traktaterne som helhed og i særdeleshed ved de bestemmelser, der definerer Unionens opgaver og aktiviteter. Under alle omstændigheder kan denne artikel ikke anvendes som grundlag for vedtagelse af bestemmelser, hvis materielle virkning ville være at ændre traktaterne uden at følge den heri fastsatte procedure herfor.

*

* *

B. ERKLÆRINGER VEDRØRENDE PROTOKOLLER
KNYTTET SOM BILAG TIL TRAKTATERNE

40. Erklæring om protokollen om Danmarks stilling

Konferencen bemærker, at Danmark i forbindelse med retsakter, der skal vedtages af Rådet alene eller sammen med Europa-Parlamentet, og som både indeholder bestemmelser, der finder anvendelse på Danmark, og bestemmelser, der ikke finder anvendelse på Danmark, fordi deres retsgrundlag er omfattet af del I i protokollen om Danmarks stilling, erklærer, at Danmark ikke vil benytte sin stemmeret til at forhindre vedtagelsen af bestemmelser, der ikke finder anvendelse på Danmark.

Konferencen bemærker desuden, at Danmark på grundlag af erklæringen fra konferencen til artikel [I-43 og III-329] erklærer, at dansk deltagelse i tiltag eller retsakter i henhold til artikel [I-43 og III-329] vil ske i overensstemmelse med del I og del II i protokollen om Danmarks stilling.

41. Erklæring om Italien

Konferencen noterer sig, at protokollen vedrørende Italien, der i 1957 blev knyttet som bilag til traktaten om oprettelse af Det Europæiske Økonomiske Fællesskab, som ændret ved vedtagelsen af traktaten om Den Europæiske Union, præciserede følgende:

"DE HØJE KONTRAHERENDE PARTER,

SOM ØNSKER at løse visse særlige problemer af interesse for Italien,

ER BLEVET ENIGE OM følgende bestemmelser, der knyttes som bilag til traktaten:

FÆLLESSKABETS MEDLEMSSTATER

TAGER TIL EFTERRETNING, at den italienske regering er i færd med at gennemføre et tiårsprogram for økonomisk udvikling, som tilsigter at afhjælpe den strukturelle uligevægt i den italienske økonomi, navnlig ved teknisk udbygning af de mindre udviklede områder i Syditalien og på øerne og -ved at skabe nye beskæftigelsesmuligheder for herved at afskaffe arbejdsløsheden;

BRINGER I ERINDRING, at principperne og målet for den italienske regerings program er blevet taget i betragtning og godkendt af internationale samarbejdsorganisationer, hvoraf de er medlemmer;

ERKENDER, at det er i deres fælles interesse, at målene for det italienske program nås;

ER ENIGE OM, med henblik på at lette den italienske regering gennemførelsen af denne opgave, at henstille til Fællesskabets institutioner at bringe alle de i traktaten omhandlede midler og fremgangsmåder i anvendelse, navnlig ved en passende udnyttelse af Den Europæiske Investeringsbanks og Den Europæiske Socialfonds midler;

ER AF DEN OPFATTELSE, at Fællesskabets institutioner ved anvendelsen af traktaten skal tage hensyn til de byrder, som den italienske økonomi må bære i de kommende år, og til ønskeligheden af at undgå, at der opstår farlige spændinger, navnlig vedrørende betalingsbalancen og beskæftigelsesniveauet, som kunne bringe anvendelsen af traktaten i Italien i fare;

ERKENDER især, at det ved anvendelsen af artiklerne 109 H og 109 I vil være nødvendigt at påse, at de foranstaltninger, som kræves truffet af den italienske regering, sikrer gennemførelsen af dens program for økonomisk udvikling og højnelse af befolkningens levestandard."

C. ERKLÆRINGER FRA MEDLEMSSTATERNE

Konferencen har endvidere noteret sig følgende erklæringer, der er knyttet som bilag til denne slutakt:

42. Erklæring fra Kongeriget Nederlandene ad artikel [I-55] i traktaten om Unionens funktionsmåde

Kongeriget Nederlandene vil tilslutte sig en afgørelse som nævnt i artikel [I-55, stk. 4] i traktaten om Unionens funktionsmåde, når Nederlandene ved en revision af den forordning, der er omhandlet i nævnte traktats artikel [I-54, stk. 3], har opnået en tilfredsstillende løsning med hensyn til sin for store negative nettobetalingssituation over for Unionens budget.

43. Erklæring fra Kongeriget Nederlandene ad artikel [IV-440]

Kongeriget Nederlandene erklærer, at et initiativ til en afgørelse, jf. artikel [IV-440, stk. 7,] der tager sigte på at ændre De Nederlandske Antillers og/eller Arubas status i forhold til Unionen, kun vil kunne forelægges på grundlag af en beslutning truffet i overensstemmelse med Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden.

44. Erklæring fra Forbundsrepublikken Tyskland, Irland og Republikken Østrig

Tyskland, Irland og Østrig bemærker, at de centrale bestemmelser i traktaten om oprettelse af Det Europæiske Atomenergifællesskab ikke er blevet væsentligt ændret siden traktatens ikrafttræden og bør ajourføres. De støtter derfor tanken om en konference mellem repræsentanterne for medlemsstaternes regeringer, der bør indkaldes snarest muligt.

45. Erklæring fra Kongeriget Spanien og Det Forenede Kongerige Storbritannien og Nordirland

Traktaterne finder anvendelse på Gibraltar som et europæisk område, hvis udenrigsanliggender varetages af en medlemsstat. Dette medfører ikke nogen ændringer af de to berørte regeringers respektive holdninger.

46. Erklæring fra Det Forenede Kongerige Storbritannien og Nordirland om definitionen af udtrykket "statsborgere"

For så vidt angår traktaterne og traktaten om oprettelse af Det Europæiske Atomenergifællesskab samt alle akter, der er afledt af eller fortsat er gældende under disse traktater, gentager Det Forenede Kongerige den erklæring, det fremsatte den 31. december 1982, om definitionen af udtrykket "statsborgere", dog med den undtagelse, at henvisningen til "borgere i britiske protektorater" læses som "statsborgere i de britiske oversøiske territorier".

47. Erklæring fra Kongeriget Spanien om definitionen af udtrykket "statsborgere"

Spanien konstaterer, at enhver, der er statsborger i en medlemsstat, ifølge artikel [I-10] i traktaten om Unionens funktionsmåde har unionsborgerskab. Spanien noterer sig desuden, at det på det nuværende stadium af europæisk integration som afspejlet i traktaten om ændring af traktaten om Den Europæiske Union og traktaten om oprettelse af Det Europæiske Fællesskab kun er medlemsstaternes statsborgere, der er omfattet af det europæiske unionsborgerskabs specifikke rettigheder, medmindre EU-retten udtrykkeligt fastsætter andet. Spanien understreger endelig, at Europa-Parlamentet ifølge artikel [I-20 og I-46] i traktaten om Den Europæiske Union nu repræsenterer unionsborgerne.

48. Erklæring fra Det Forenede Kongerige Storbritannien og Nordirland om stemmeretten ved valg til Europa-Parlamentet

Det Forenede Kongerige noterer sig, at artikel [I-20] og andre bestemmelser i traktaterne ikke tilsigter at ændre grundlaget for stemmeretten ved valg til Europa-Parlamentet.

49. Erklæring fra Kongeriget Belgien om de nationale parlamenter

Belgien præciserer, at såvel deputeretkammeret og senatet i det føderale parlament som sprogfællesskabernes og regionernes parlamentariske forsamlinger i henhold til belgisk forfatningsret handler som dele af det nationale parlamentariske system eller kamre i det nationale parlament i forbindelse med de beføjelser, der udøves af Unionen.

50. Erklæring fra Republikken Letland og Republikken Ungarn om, hvordan navnet på den fælles valuta skal skrives i traktaterne

Uden at ville anfægte den ensartede måde, hvorpå navnet på Den Europæiske Unions fælles valuta, der er omhandlet i traktaterne, skrives på pengesedler og mønter, erklærer Letland og Ungarn, at skrivemåden for navnet på den fælles valuta, herunder de afledte former, der er anvendt i den lettiske og den ungarske udgave af traktaterne, ikke har indflydelse på de gældende regler for det lettiske og det ungarske sprog.

51. Erklæring fra Polen om chartret om grundlæggende rettigheder

Chartret berører ikke på nogen måde medlemsstaternes ret til at lovgive med hensyn til offentlig sædelighed, familieret samt beskyttelse af den menneskelige værdighed og respekten for menneskers fysiske og moralske integritet.
